

**«ΕΝΗΜΕΡΩΣΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΕΞΑΧΘΕΙΣΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ»***

*«Το γὰρ τῆς Ἐκκλησίας ὄνομα οὐ χωρισμοῦ, ἀλλὰ ἐνώσεως
ἐστί, καὶ συμφωνίας ὄνομα», (Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος,
Ἐρμηνεία εἰς τὴν Α Κορινθίους, ΡG 61, 13).*

**Μακαριώτατε ἅγιε Πρόεδρε,
Σεβασμιώτατοι Συνοδικοί Πατέρες καὶ ἀδελφοί,**

Με αἰσθήματα βαθείας συστολῆς ἀνέρχομαι, ὄχι
αὐτόκλητος, ἀλλὰ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας δια τῆς ἰδικῆς σας
φωνῆς, Μακαριώτατε Δέσποτα καὶ σεπτοὶ Συνοδικοί πατέρες,
καλούμενος στο ἱερό τούτο βῆμα τοῦ σεπτοῦ καὶ μυστικοῦ
υπερώου τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅπου τῆ
ἐπιπνοία τοῦ Παρακλήτου Πνεύματος μυσταγωγεῖται τὸ ἀνά
τοὺς αἰῶνες ἐπεκτεινόμενον μυστήριον καὶ θαῦμα τῆς ἀγίας
Πεντηκοστής, τὸ ὁποῖον «ὅλον συγκροτεῖ τὸν θεσμόν τῆς
Ἐκκλησίας» (Ὑμνολογία εορτῆς τῆς ἀγίας Πεντηκοστής).
Συνέχει με δέος καὶ θάμβος με καταλαμβάνει ἀναλογιζόμενον
τὴν πτωχείαν τῶν δυνάμεών μου, τὸ ὕψος τῶν κατὰ καιροὺς
κοσμησάντων, δι' ἔργων καὶ λόγων, τὸ ἱερώτατον τούτο βῆμα,
τὴν κρισιμότητα τῶν περιστάσεων, τὴν δυσκολίαν τοῦ
εγχειρήματος, τὴν ἰδιαιτερότητα τοῦ θέματος, τὴν εὐλογον
ευαισθησίαν τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος, τὴς ἀπαιτήσεις
τῆς ἀληθείας καὶ τὴν περιωπὴν τοῦ θεοφιλοῦς τούτου
ἀκροατηρίου. Ἀλλὰ ἐπὶ τῷ Θεῷ πέποιθα, Πατέρες καὶ Ἀδελφοί,
καὶ τὴς ἰδικῆς σας εὐχῆς ἐπικαλούμαι, ὥστε τὸ ἀνατεθέν
ἔργον νὰ ἀχθῆ, λυσιτελῶς καὶ ἀκινδύνως, σὲ αἴσιον καὶ
θεοφιλές τέλος. Οφειλετικῶς καὶ εὐγνωμόνως εὐχαριστῶ τὸν
τε Μακαριώτατον Προκαθήμενον καὶ Πρόεδρον τῆς Ἱεράς
Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν
καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμον καὶ τοὺς Σεβασμιωτάτους
συμπαρέδρους τῆς προλαβούσης 159ῆς Συνοδικῆς περιόδου γιὰ
τὴν ὅλως τιμητικὴν πρὸς τὸ ταπεινόν μου πρόσωπον
ἐμπιστοσύνην τοὺς, ἐκφρασεῖσαν διὰ τῆς ἀναθέσεως,
Συνοδικῆ Ἀποφάσει (Δ.Ι.Σ. 1.6.2016) τῆς ἀρξαμένης ἤδη
εἰσηγήσεως, ἐχούσης αὐτολεξεῖ τὸν τίτλον, κατὰ τὴν
διατύπωσιν τοῦ σχετικοῦ Συνοδικοῦ Ἐγγράφου (3150/11-7-
2016) «Ἐνημέρωσις περὶ τῶν διεξαχθεισῶν ἐργασιῶν τῆς Ἀγίας
καὶ Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας». Τὰ κατὰ τὰ
ἀνωτέρω σαφῶς καὶ σοφῶς προδιαγεγραμμένα ὅρια προτίθεμαι
νὰ ἀκολουθήσω με τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν πιστότητα.

*** Εισήγησης του Σεβ. Μητροπολίτου Σερρών και Νιγρίτης Θεολόγου ενώπιον του
Ιερού Σώματος της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος την Τετάρτην 23ην
Νοεμβρίου 2016.**

**Α. ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ - ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ
ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ**

Η αγία Ορθόδοξος Εκκλησία, ως το πανάγιον Σώμα του Κυρίου Ιησού Χριστού, κοινωνία θεώσεως και «πρόγευσις και βίωσις των εσχάτων εν τη θεία Ευχαριστία και αποκάλυψις της δόξης των μελλόντων», πορεύεται θεραπευτικώς, φωτιστικώς και αγιαστικώς μέσα στην ιστορίαν, ως «ο Χριστός ο μεθ' ημών ων και εις τον αιώνα παρατεινόμενος» (Ιερός Αυγουστίνος). Είναι η Εκκλησία των πανευφήμων Αποστόλων, των θεοφόρων Πατέρων, των αγίων και μεγάλων Οικουμενικών, ως και των καθολικού κύρους Συνόδων, της μίας, αγίας, καθολικής και αποστολικής Εκκλησίας. Αυτή η θεμελιακού χαρακτήρος Συνοδική συνείδησις διέπει, κατευθύνει και φωτίζει όλες τις θεσμικές εκφράσεις, λειτουργίες και ολόκληρον την ζωήν της, με αναφοράν και κέντρον πάντοτε το αγιώτατο μυστήριον της θείας Ευχαριστίας ως και όλην την μυστηριακήν της ζωήν, καθώς, κατά τον άγιον Νικόλαον τον Καβάσιλα, «η Εκκλησία εν τοις μυστηρίοις σημαίνεται». Η αγία Ορθόδοξος Εκκλησία, η μία, αγία, καθολική και αποστολική Εκκλησία του Χριστού, διεφύλαξεν αλώβητον και ανόθευτον, και μετά την τραγικήν απόσχισιν της δυτικής χριστιανοσύνης από το Σώμα της οντολογικώς αδιαιρέτου και ακεραίας πάντοτε παραμενούσης αγίας Εκκλησίας του Χριστού, την παραδεδομένην, από των Αποστολικών ακόμη χρόνων τρισσὴν ενότητα, στην πίστιν, στην λατρείαν και στην κανονικὴν παράδοσιν της εκκλησιαστικῆς διοικήσεως.

Τό αξιосέβαστον και λίαν επωφελές για την μαρτυρίαν, την ευκοσμίαν, την οικοδομήν του Σώματος της Εκκλησίας και την αντιμετώπισιν των κατά καιρούς σοβαρών προβλημάτων περί την πίστιν και την ζωήν, αποστολοπαράδοτον Συνοδικόν κεκτημένον, ως έν εξαιρετικόν χαρισματικόν γεγονός, θεμελιούται στο ήθος, την παράδοσιν και την εμπειρίαν της αρχηγόνου χριστιανικῆς Εκκλησίας (Αποστολική Σύνοδος Ιεροσολύμων, 49 μ.Χ.). Εξ επόψεως δε κανονικῆς ευρίσκει την σαφή τεκμηρίωσιν του στην διατύπωσιν του 34ου Κανόνος των αγίων Αποστόλων, ο οποίος ορίζει ότι: «Τους επισκόπους εκάστου έθνους ειδέναι χρητον εν αυτοίς Πρώτον και ηγείσθαι αυτόν ως κεφαλήν και μηδέν τι πράττειν άνευ της εκείνου γνώμης, εκείνα δε μόνα πράττειν έκαστον, όσα τη αυτού παροικία επιβάλλει και ταις υπ' αυτόν χώραις. Αλλά μηδέ εκείνος άνευ της των πάντων γνώμης ποιείτω τι». Οι αποφάσεις των επισήμως ανεγνωρισμένων αγίων Επτά Οικουμενικών Συνόδων των οκτώ πρώτων χριστιανικών αιώνων, ως και οι μετά ταύτα των Μειζόνων καθολικού κύρους Συνόδων, αποτελούν

αδιαμφισβήτητον κριτήριον όχι μόνον για την δογματικήν ακρίβειαν, την θεολογίαν, την λειτουργικήν ζωήν και το ήθος της Ορθόδοξου Εκκλησίας, αλλά και για την εν Χριστώ και κατά Χριστόν ζωήν του πληρώματος αυτής.

□ προστασία της αποστολικής διαδοχής της πίστεως και τάξεως στην Εκκλησία είχε πάντοτε ως απόλυτον κριτήριο την αυθεντικήν συνέχειαν της βεβαίας Ευχαριστίας σε όλες τις κατά τόπους Εκκλησίες, εγγυητές της οποίας ήταν, κατά τον άγιον Ιγνάτιον τον Θεοφόρον, οι κατά τόπους Επίσκοποι, οι κανονικοί και γνήσιοι διάδοχοι των πνευματοφόρων Αποστόλων στην αποστολικήν λειτουργίαν της Επισκοπής. Δια τούτο ο μεταποστολικός πατήρ άγιος Ειρηναίος Λυώνος (140-202 μ.Χ.), τονίζει: «Ημών γαρ σύμφωνος η γνώμη τη Ευχαριστία, η δε Ευχαριστία βεβαιοίτην γνώμην». Η εγγύησις της βεβαιότητος της τελουμένης θείας Ευχαριστίας σε όλες τις κατά τόπους Εκκλησίες, δια της οποίας βιούται και φανερούται το μυστήριον της εν Χριστώ θείας Οικονομίας για την σωτηρίαν του ανθρωπίνου γένους, μαρτυρεί αυθεντικώς την αρραγή ενότητα των αγίων Εκκλησιών στην κοινωνίαν της «άπαξ παραδοθείσης τοις Αγίοις πίστεως» (Ιούδ. 3), στην κανονικήν τάξιν και στην μυστηριακήν συλλειτουργίαν. Η άμεσος και ουσιαστική σύνδεσις θείας Ευχαριστίας και Συνόδου, εκτός των άλλων, υποδηλώνει ότι η τελευταία αποτελεί επέκτασιν και συνέχειαν της θείας Λειτουργίας στην πρόσληψιν της αληθείας. Με άλλους λόγους, η κάθε Σύνοδος θα μπορούσε να χαρακτηρισθή μία άλλη λειτουργία μετά την θείαν Λειτουργίαν. Δια τούτο και πάντοτε πριν την έναρξιν των εργασιών μιας Συνόδου προηγείται η τέλεσις της θείας Μυσταγωγίας.

Υπό το πνεύμα αυτό, ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος τονίζει ότι, «η Εκκλησία γαρ συστήματος και Συνόδου εστιν όνομα», διότι σε αυτήν χαρισματικώς ενώνονται όλα τα μέλη της μεταξύ τους και προς την θείαν Κεφαλήν αυτής, τον Κύριόν μας Ιησούν Χριστόν. «Η Εκκλησία αυτή καθ' αυτήν είναι Σύνοδος υπό του Χριστού συνεστημένη και υπό του Αγίου Πνεύματος καθοδηγουμένη».

Απαρασάλευτον εκκλησιαστικόν κριτήριον της ιστορικής εξελίξεως του Συνοδικού συστήματος υπήρξεν αφ' ενός μεν η αδιάκοπος συνέχεια της αποστολικής διαδοχής πίστεως στη ζωήν της Εκκλησίας, αφ' ετέρου δε ο άρρηκτος σύνδεσμος αυτού με το ιερόν θυσιαστήριον των κατά τόπους Εκκλησιών και την δομήν της εκκλησιαστικής διοικήσεως του εκκλησιαστικού σώματος. Πρόδηλος από τα ανωτέρω τυγχάνει η παραδοχή ότι η Συνοδικότης ανήκει στον εσώτατον πυρήνα της Εκκλησίας και αποτελεί ουσιαστικόν και αναπόσπαστον στοιχείον της ζωής, της μαρτυρίας, της ενότητος και της καθολικότητός της.

Η Ορθόδοξος Καθολική Εκκλησία, έχουσα ακλόνητον την πεποίθησιν ότι μόνη αυτή αποτελεί την αυθεντικήν

συνέχειαν της μιας, αγίας, καθολικής και αποστολικής Εκκλησίας και παρά τις δυσκολίες των καιρών και τις αδυναμίες των ανθρώπων, διαφυλάττει από των πρώτων χριστιανικών αιώνων έως σήμερα ως τιμαλφέστατον θησαυρόν την ως άνω θεμελιακού χαρακτήρος αυτοσυνειδησίαν της και την αποστολοπαράδοτον Συνοδικήν της ταυτότητα. Η διαπίστωσις αυτή, συν τοις άλλοις, επιβεβαιούται ιστορικώς και από τις επανειλημμένες πρωτοβουλίες του Οικουμενικού Πατριαρχείου, της πρωτεύουσας και πρωτοθρόνου στην Πανορθόδοξον Εκκλησίαν, για σύγκλησιν Μειζόνων Συνόδων, προς από κοινού αντιμετώπισιν των εκάστοτε αναφυσόμενων σπουδαίων ζητημάτων σε θέματα πίστεως και τάξεως, αλλά και από την έντονον, από τις αρχές ήδη του 20ού αιώνα και συντονισμένην κινητικότητα, για την σύγκλησιν μιας Πανορθόδοξου Συνόδου, με σκοπόν την ομόγνωμον αντιμετώπισιν των επικινδύνων συγχύσεων στις διορθόδοξες και στις διαχριστιανικές σχέσεις, αλλά και την πλέον αξιόπιστον κατάθεσιν της αγιοπνευματικής εμπειρίας της αγίας Ορθόδοξου Εκκλησίας στον σύγχρονον κόσμον. Η θεοφιλής αυτή πρόθεσις εκφράσθηκε σαφέστερον στις συζητήσεις και στις αποφάσεις της συγκληθείσης υπό του Οικουμενικού Πατριάρχου Φωτίου Β', στην Ιεράν Μονήν Βατοπαιδίου Αγίου Όρους, Διορθόδοξου Επιτροπής (1930).

Η σύγκλησις όμως, υπό του Οικουμενικού Πατριάρχου Αθηναγόρου της Α' Πανορθόδοξου Διασκέψεως στην Ρόδον (1961), υπήρξεν ουσιαστικώς ο κινητήριος μοχλός της προετοιμασίας της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθόδοξου Εκκλησίας. Κατ' αυτήν καταρτίσθηκε ο πρώτος εκτενής κατάλογος των θεμάτων της ημερησίας διατάξεως της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου. Υπό το πνεύμα αυτό εργάσθηκαν και οι επόμενες, Β' και Γ' Πανορθόδοξες Διασκέψεις (Ρόδος 1963, 1964).

Συμφώνως προς αυτό το πνεύμα η Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις (Σαμπεζύ 1968) απεφάσισε την άμεσον ενεργοποίησιν της διαδικασίας προπαρασκευής της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου και καθόρισε τόσον τα Διορθόδοξα όργανα, όσον και την μεθοδολογίαν προετοιμασίας του τελικού θεματολογίου από τον εκτενέστατον κατάλογον των καταστρωθέντων σε οκτώ μεγάλες ενότητες και τεσσαράκοντα δύο (42) συνολικώς κεφάλαια, θεμάτων των Διασκέψεων της Ρόδου. Ωσαύτως, η ως είρηται Διάσκεψις: 1) Συνέστησεν εν Σαμπεζύ, στο Ορθόδοξον Κέντρον του Οικουμενικού Πατριαρχείου, την Γραμματείαν επί της προπαρασκευής της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, η οποία θα είχεν ως αποστολήν της την συγκρότησιν σε θεματικούς φακέλους των αποστελλομένων «Συμβολών» των ορθόδοξων Εκκλησιών επί εκάστης θεματικής ενότητος, και 2) απεφάσισεν α) την συγκρότησιν μιας περιοδικώς συγκαλουμένης «Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικής Επιτροπής» και β) την περιοδικήν σύγκλησιν «Προσυνοδικής Πανορθόδοξου Διασκέψεως».

Η Α' Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις (Σαμπεζύ 21-28/11/1976) απεδέχθη ομοφώνως τον περιορισμό των θεμάτων της ημερησίας διατάξεως στον αριθμόν των δέκα υπό την ως κάτωθι διατύπωσιν: «1. Η ορθόδοξος διασπορά, 2. Το Αυτοκέφαλον και ο τρόπος ανακηρύξεως αυτού, 3. Το Αυτόνομον και ο τρόπος ανακηρύξεως αυτού, 4. Τα ιερά Δίπτυχα, 5. Το ζήτημα του ημερολογίου και του κοινού εορτασμού του Πάσχα, 6. Τα κωλύματα γάμου, 7. Η αναπροσαρμογή των περί νηστείας διατάξεων, 8. Οι σχέσεις των Ορθοδόξων Εκκλησιών προς τον λοιπόν χριστιανικόν κόσμον, 9. Η Ορθοδοξία και η Οικουμενική Κίνησις και 10. Η Συμβολή των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών στην επικράτησιν των χριστιανικών ιδεωδών της ειρήνης, της ελευθερίας, της αδελφοσύνης και της αγάπης μεταξύ των λαών και στην άρσιν των φυλετικών διακρίσεων». Η Α' Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις καθόρισεν επίσης τα κριτήρια επιλογής των δέκα θεμάτων, τα οποία ίσχυσαν και για την επιλογήν της τελικής θεματολογίας της συγκληθείσης, τελικώς εν Κρήτη κατά τον παρελθόντα Ιούνιον, Αγίας και Μεγάλης Συνόδου και αναφέρονται κυρίως: **1. Στις σχέσεις των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών μεταξύ των και προς το Οικουμενικόν Πατριαρχείον, 2. Σε πρακτικά ή ποιμαντικά ζητήματα του εκκλησιαστικού Σώματος, 3. Στις σχέσεις προς τον υπόλοιπον χριστιανικόν κόσμον και 4. Στην αξιόπιστον προβολήν της μαρτυρίας της Ορθοδόξου Εκκλησίας αναφορικώς προς τα σύγχρονα προβλήματα του ανθρώπου και του κόσμου.**

Η Β' Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις (Σαμπεζύ, 3-12/9/1982) είχεν ως θέματα ημερησίας διατάξεως τις επί εκάστου θέματος αποσταλείσες Συμβολές των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών και την επ' αυτών εισήγησιν της Γραμματείας προς μελέτην των σημαντικών πρακτικών ζητημάτων για την ποιμαντικήν αποστολήν των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών. Ειδικώτερον η Διάσκεψις εμελέτησεν επισταμένως τα παρακάτω θέματα: «1. Κωλύματα Γάμου, 2. Αναπροσαρμογή των περί νηστείας διατάξεων και 3. Το ημερολογιακό ζήτημα σε σχέση με την περί του Πάσχα Απόφασιν της Α' Οικουμενικῆς Συνόδου και του κοινού εορτασμού του σε ορισμένην Κυριακήν από όλους τους χριστιανούς». Στα θέματα αυτά προσετέθη, κατά παρέκκλισιν των δέκα θεμάτων, και το ζήτημα της χειροτονίας Επισκόπων άνευ μοναχικής κουράς, κατόπιν παρακλήσεως της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Βουλγαρίας.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες του προηγούμενου αιώνος οι πολιτικές, ιδεολογικές, πνευματικές και κοινωνικές ανακατατάξεις κυρίως στους ορθοδόξους λαούς της Ανατολικής Ευρώπης επέβαλαν μίαν στροφήν των εκείσε Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών προς την κατεύθυνσιν της άμέσου ποιμαντικής αντιμετώπισεως της προκλητικής και απαραδέκτου δράσεως των ετεροδόξων χριστιανών σε βάρος

του δοκιμαζομένου ορθοδόξου πληρώματος αλλά και της ανασυγκροτήσεως, της οργανώσεως, της διοικήσεως και της λειτουργίας του εκκλησιαστικού Σώματος αυτών.

Κατόπιν σεπτής πρωτοβουλίας του Παναγιωτάτου Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, και με την σύμφωνο γνώμη και των άλλων Μακαριωτάτων Προκαθημένων των Αυτοκεφάλων αγίων Ορθοδόξων Εκκλησιών στην Κων/πολιν, κατά την Σύναξιν των αγίων Προκαθημένων των Ορθοδόξων Εκκλησιών, από 10ης έως 12ης Οκτωβρίου του 2008, η διαδικασία προετοιμασίας της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας έλαβε νέαν δυναμικήν, με στόχον την σε βάθος επεξεργασίαν και την τελικήν έγκρισιν αφ' ενός μεν του κειμένου περί της Ορθοδόξου Διασποράς και του Σχεδίου Κανονισμού Λειτουργίας των Επισκοπικών Συνελεύσεων, αφ' ετέρου δε της άρσεως της εκκρεμούς διαφωνίας περί της υπογραφής του Πατριαρχικού Τόμου στο κείμενο περί του Αυτοκεφάλου και του τρόπου ανακηρύξεως αυτού.

Η από 6ης έως 9ης Μαρτίου του 2014 Σύναξις των Προκαθημένων των Ορθοδόξων Εκκλησιών στην Κωνσταντινούπολιν, στις εργασίες της οποίας συμμετείχαν, ως Εκπρόσωποι της αγιωτάτης Εκκλησίας της Ελλάδος, ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Ιερώνυμος Β', οι Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Δημητριάδος κ. Ιγνάτιος και Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος και υπηρεσιακοί παράγοντες, έλαβε τελικώς την απόφασιν συγκλήσεως στην Κωνσταντινούπολιν, στο αιγλήεν Κέντρον της Πανορθοδοξίας, της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου κατά τις ημέρες της εορτής της αγίας Πεντηκοστής του έτους 2016, «εκτός απροόπτου». Για τον σκοπόν αυτόν απεφασίσθη η συγκρότησις Ειδικής Διορθοδόξου Επιτροπής, εχούσης ως σκοπόν αφ' ενός μεν την επίσπευσιν της διαδικασίας για την προπαρασκευήν της Συνόδου, αφ' ετέρου δε την επεξεργασίαν, επικαιροποίησιν και γλωσσικήν βελτίωσιν των κειμένων που έγιναν ομοφώνως αποδεκτά υπό της Β' και Γ' Πανορθοδόξου Προσυνοδικής Διασκεψέως. Οι αποφάσεις, οι οποίες σχεδόν ομοφώνως (εκτός του Πατριαρχείου Αντιοχείας) ελήφθησαν και απετέλεσαν τον «Καταστατικόν Χάρτην» της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου είναι οι ως κάτωθι: «1) Όλες οι αποφάσεις κατά την Σύνοδον και κατά το προπαρασκευαστικόν αυτής στάδιον θα λαμβάνονται καθ' ομοφωνίαν, 2) Η Σύνοδος θα προεδρεύεται υπό του Παναγιωτάτου Οικουμενικού Πατριάρχου, των λοιπών Μακαριωτάτων Προκαθημένων παρακαθημένων εκ δεξιών και εξ ευωνύμων αυτού κατά την τάξιν των ιερών Διπτύχων, 3) Εκάστη Αυτοκέφαλος Εκκλησία θα εκπροσωπείται υπό του Προκαθημένου και υπό είκοσι τεσσάρων, κατ' ανώτατον όριον, Επισκόπων αυτής. Οι Εκκλησίες, των οποίων ο αριθμός των Επισκόπων είναι μικρότερος των είκοσι τεσσάρων, θα εκπροσωπούνται υπό του Προκαθημένου και όλων των Επισκόπων αυτών, 4) Κάθε

Αυτοκέφαλος Εκκλησία θα διαθέτει μίαν φωνήν, 5) Θα συγκροτηθεί Ειδική Διορθόδοξος Επιτροπή αποτελούμενη από ένα Επίσκοπον και ένα Σύμβουλον της κάθε Αυτοκεφάλου Εκκλησίας. Έργο αυτής θα είναι: α) Η αναθεώρησις των κειμένων «Η Ορθόδοξος Εκκλησία και η Οικουμενική Κίνηση», «Οι σχέσεις της Ορθοδόξου Εκκλησίας προς τον υπόλοιπον χριστιανικόν κόσμον» και «Η συμβολή της Ορθοδόξου Εκκλησίας στην προώθησιν της ειρήνης, της δικαιοσύνης, της ελευθερίας, της αδελφοσύνης και της αγάπης μεταξύ των λαών και η εξαφάνισις των φυλετικών και άλλων διακρίσεων». β) Η επιμέλεια των κειμένων που αφορούν σε θέματα της ημερησίας διατάξεως της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, ως «Το ζήτημα του κοινού ημερολογίου», «Τα κωλύματα γάμου» και «Η σπουδαιότης της νηστείας και η τήρησις αυτής σήμερα», 6) Ωσαύτως απεφασίσθη ότι κατά το πρώτον ήμισυ του 2015 θα συνεκαλείτο Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις προς αποδοχήν του κειμένου «Το Αυτόνομον στην Ορθόδοξη Εκκλησία και ο τρόπος ανακηρύξεως αυτού», το οποίον υιοθετήθηκε από την Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικήν Επιτροπήν».

Η Α' Ειδική Διορθόδοξος Επιτροπή, στις εργασίες της οποίας συμμετείχαν ως Εκπρόσωποι της Εκκλησίας της Ελλάδος οι Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Περιστερίου κ. Χρυσόστομος, Δημητριάδος κ. Ιγνάτιος και Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, ασχολήθηκε με την επεξεργασίαν των κειμένων «Η Ορθόδοξος Εκκλησία και η Οικουμενική Κίνησις» και «Οι σχέσεις της Ορθοδόξου Εκκλησίας προς τον λοιπόν χριστιανικόν κόσμον».

Η Β' Ειδική Διορθόδοξος Επιτροπή, στις εργασίες της οποίας συμμετείχαν ως Εκπρόσωποι της Εκκλησίας της Ελλάδος οι Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Δημητριάδος κ. Ιγνάτιος και Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, ασχολήθηκε με την επεξεργασίαν του κειμένου «Η συμβολή της Ορθοδόξου Εκκλησίας στην επικράτησιν της ειρήνης, της δικαιοσύνης, της ελευθερίας, της αδελφοσύνης, και της αγάπης μεταξύ των λαών και η άρσις των φυλετικών και λοιπών διακρίσεων».

Η Γ' Ειδική Διορθόδοξος Επιτροπή, στις εργασίες της οποίας συμμετείχαν ωσαύτως ως Εκπρόσωποι της Εκκλησίας της Ελλάδος οι Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Περιστερίου κ. Χρυσόστομος, Δημητριάδος κ. Ιγνάτιος και Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, ασχολήθηκε με την επεξεργασίαν των κειμένων: α) Τα κωλύματα Γάμου, β) Το ημερολογιακόν ζήτημα, γ) Η σπουδαιότης της νηστείας και η τήρησις αυτής σήμερα. Ολοκλήρωσε ακόμη τις δύο τελευταίες παραγράφους του κειμένου «Η συμβολή της Ορθοδόξου Εκκλησίας στην επικράτησιν της ειρήνης, της δικαιοσύνης, της ελευθερίας, της αδελφοσύνης, και της αγάπης μεταξύ των λαών και η άρσις των φυλετικών και λοιπών διακρίσεων».

Η Ε΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις (Σαμπεζύ, 10-17/6/ 2015), στις εργασίες της οποίας συμμετείχαν οι Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Περιστερίου κ. Χρυσόστομος, Δημητριάδος κ. Ιγνάτιος και Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, ασχολήθηκε με την επεξεργασία των κειμένων: α) Το Αυτόνομον και ο τρόπος ανακηρύξεως αυτού, β) Οι σχέσεις της Ορθόδοξου Εκκλησίας με τον υπόλοιπον χριστιανικόν κόσμον, γ) Η αποστολή της Ορθόδοξου Εκκλησίας στον σύγχρονον κόσμον και δ) Η σπουδαιότης της νηστείας και η τήρησις αυτής σήμερον. Η Διάσκεψις είχεν ωσαύτως ως έργον την ολοκλήρωσιν της προπαρασκευαστικής διαδικασίας και την παραπομπήν των ομοφώνως αποδεκτών κειμένων προς την Αγίαν και Μεγάλην Σύνοδον. Εντούτοις, οι νέες προτάσεις οι οποίες κατετέθησαν από ορισμένες Ορθόδοξες Εκκλησίες επί των ήδη ομοφώνως αποδεκτών κειμένων, οδήγησαν στην έγκρισιν μόνον του κειμένου περί του Αυτόνομου.

Η ιερά Σύναξις των Προκαθημένων των Ορθόδοξων Εκκλησιών (21-25/1/2016) πραγματοποιήθηκε, για ειδικούς λόγους, στο Ορθόδοξον Κέντρον του Οικουμενικού Πατριαρχείου στο Σαμπεζύ της Γενεύης, κατόπιν προσκλήσεως του Παναγιωτάτου Οικουμενικού Πατριάρχου και με την συμμετοχήν των Μακαριωτάτων Προκαθημένων και των Αντιπροσώπων των Ορθόδοξων Εκκλησιών, αφ΄ ενός μεν για να επικυρώση το επιτελεσθέν προπαρασκευαστικόν έργον, αφ΄ ετέρου δε για να αποφασίση την σύγκλησιν, την συγκρότησιν, την οργάνωσιν και την λειτουργίαν της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, όπως επίσης και τον τελικόν κατάλογον των θεμάτων της Ημερησίας Διατάξεως αυτής. Στις εργασίες της εν λόγω Συνάξεως συμμετείχον, Συνοδική Αποφάσει, ως Εκπρόσωποι της Εκκλησίας της Ελλάδος, οι Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες Ηλείας κ. Γερμανός, Περιστερίου κ. Χρυσόστομος και Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος. Η ως είρηται ιερά Σύναξις απεφάσισεν: «1) Την πραγματοποίησιν της Συνελεύσεως της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου στην Ορθόδοξον Ακαδημίαν στο Κολυμπάρι Κρήτης από της 18ης έως της 27ης Ιουνίου 2016, 2) Την αποδοχήν και έγκρισιν των κειμένων της Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως (Σαμπεζύ, 10-17/6/2015) με ορισμένες προσθήκες και διορθώσεις, 3) Την έγκρισιν του Κανονισμού οργάνωσεως και λειτουργίας της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου και 4) Την οριστικοποίησιν των θεμάτων της ημερησίας διατάξεως των εργασιών αυτής ως κάτωθι διαλαμβάνεται: 1. «Η αποστολή της Ορθόδοξου Εκκλησίας στον σύγχρονον κόσμον, 2. Η Ορθόδοξος Διασπορά, 3. Το Αυτόνομον στην Ορθόδοξον Εκκλησία και ο τρόπος ανακηρύξεως αυτού, 4. Το μυστήριον του Γάμου και τα κωλύματα αυτού, 5. Η σπουδαιότης της νηστείας και η τήρησις αυτής σήμερον και 6. Οι σχέσεις της Ορθόδοξου Εκκλησίας προς τον υπόλοιπον χριστιανικόν κόσμον». Ωσαύτως, απεφασίσθη: α) η συγκρότησις Πανορθόδοξου

Γραμματείας της Συνόδου, β) η ανάθεσις σε Ειδικήν Διορθόδοξον Επιτροπήν της εγκαίρου συντάξεως σχεδίου Μηνύματος της Συνόδου και γ) η παραπομπή των θεμάτων περί του Αυτοκεφάλου και περί των Ιερών Διπτύχων σε περαιτέρω διορθόδοξον προετοιμασίαν, λόγω της διαπιστωθείσης αδυναμίας λήψεως ομοφώνου αποφάσεως».

Κατά την υπερπεντηκονταετή (55) προπαρασκευαστικήν διαδικασίαν (1961-2016) συνεκλήθησαν συνολικώς, υπό του αιλαμπούς εν Φαναρίω Κέντρου, με την συμμετοχήν και συμπαράστασιν όλων των αγιωτάτων Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών: α) έξι συνελεύσεις της «Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικής Επιτροπής», β) τρεις συνελεύσεις της συσταθείσης υπό της ιεράς Συνάξεως των Προκαθημένων των Ορθοδόξων Εκκλησιών «Ειδικής Διορθοδόξου Επιτροπής» για την επεξεργασίαν ή και επικαιροποίησιν των ομοφώνως εγκριθέντων κειμένων υπό των Β' και Γ' Προσυνοδικῶν Πανορθόδοξων Διασκέψεων, γ) πέντε Προσυνοδικές Πανορθόδοξες Διασκέψεις, δ) τρεις ιερές Συνάξεις των Προκαθημένων των Ορθοδόξων Εκκλησιών για την επίσπευσιν της συγκλήσεως της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, ε) δύο ειδικά θεολογικά Συνέδρια για την σύνταξιν ενός βασικού Κανονισμού λειτουργίας των Επισκοπικών Συνελεύσεων στην Ορθόδοξον Διασποράν και στ) δύο επιστημονικά Συνέδρια αφ' ενός μεν για το ημερολογιακόν ζήτημα και το θέμα του κοινού εορτασμού του Πάσχα, αφ' ετέρου δε για τα σύγχρονα ζητήματα βιοηθικής. Η αγία Ορθόδοξος Εκκλησία οφείλει ευγνώμονες ευχαριστίες προς όσους φιλοτίμως και δημιουργικώς εκοπίασαν διαχρονικώς για τον ιερόν αυτόν σκοπόν.

**Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΑΓΙΩΤΑΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΕΛΙΚΗΝ
ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΙΝ ΤΩΝ ΨΗΦΙΣΘΕΝΤΩΝ ΥΠΟ ΤΗΣ
ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΚΕΙΜΕΝΩΝ**

Η Αγιωτάτη Εκκλησία της Ελλάδος από της πρώτης στιγμής, συμμετείχεν ενεργώς και ουσιαστικώς, σε συνεργασίαν μετά του Οικουμενικού Πατριαρχείου και των λοιπών Ορθοδόξων Εκκλησιών, στην προετοιμασίαν της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, τόσον σε επίπεδον οργανωτικόν, όσον και σε αυτό της πολυτίμου συνεισφοράς στην τελικήν διαμόρφωσιν των κειμένων. Εκ προσώπου της Αποστολικής Εκκλησίας της Ελλάδος, συμμετείχαν στις κατά καιρούς προσυνοδικές διαδικασίες λαμπροί και περισπούδαστοι Ιεράρχες, λίαν πεπαιδευμένοι κληρικοί και ελλογιμώτατοι καθηγητές Πανεπιστημίων. Ένιοι εξ αυτών αναπαύονται ήδη εν χώρα ζώντων ως οι αοίδιμοι: Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος Χριστόδουλος, οι Μητροπολίτες, Μυτιλήνης Ιάκωβος ο Β', Κίτρους Βαρνάβας, Κορίνθου Παντελεήμων, Χίου Χρυσόστομος, Νέας Σμύρνης Αγαθάγγελος και Νικοπόλεως

Μελέτιος, οι Πρωτοπρεσβύτεροι Ιωάννης Ρωμανίδης, Στέφανος Αβραμίδης και οι καθηγητές Ιωάννης Καρμύρης και Ιωάννης Καλογήρου, ενώ οι υπόλοιποι διακονούν θεοφιλώς το υπερφυές μυστήριο της Εκκλησίας από των ιερών επάλξεών τους, ως ο Μακ. Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερώνυμος Β' και οι Σεβ. Μητροπολίτες, Θεσσαλονίκης κ. Ανθιμος, Περιστερίου κ. Χρυσόστομος, Μονεμβασίας και Σπάρτης κ. Ευστάθιος, Ηλείας κ. Γερμανός, Δημητριάδος κ. Ιγνάτιος και Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, οι Αιδεσιμολογιώτατοι Πρωτοπρεσβύτεροι και ομότιμοι πλέον καθηγητές του Πανεπιστημίου, π., Γεώργιος Μεταλληνός και Θεόδωρος Ζήσης και οι ελλογιμώτατοι ομότιμοι Πανεπιστημιακοί καθηγητές κ., Βλάσιος Φειδάς και Γεώργιος Μαρτζέλος.

Επικειμένης της συγκλήσεως της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας, η Εκκλησία της Ελλάδος εκινητοποίησεν έτι πλέον τα Συνοδικά αυτής όργανα προς αρτιωτέραν προετοιμασίαν. Συγκεκριμένως, κατά το τρέχον έτος προέβη στις ως κάτωθι ενέργειες:

- Η Δ.Ι.Σ. της 159ης Συνοδικής Περιόδου κατά την διάρκειαν των εργασιών της, την 13ην Ιανουαρίου 2016, και εν όψει της πραγματοποιήσεως της εν Σαμπεζύ Συνάξεως των Ορθοδόξων Προκαθημένων από 21ης έως 25ης Ιανουαρίου 2016, ενημερώθηκε αρκούντως περί αυτής υπό των Σεβ. Μητροπολιτών Δημητριάδος κ. Ιγνατίου και Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου, τακτικών μελών της Συνοδικής Επιτροπής επί των Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων. Περαιτωθείσης της ενημερώσεως, απεφασίσθη, όπως στις εργασίες της εν λόγω Συνάξεως, ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερώνυμος εκπροσωπηθή υπό του Σεβ. Μητροπολίτου Ηλείας κ. Γερμανού, συνοδευομένου υπό των Σεβ. Μητροπολιτών, Περιστερίου κ. Χρυσοστόμου και Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου.
- Η ίδια Δ.Ι.Σ. κατά την διάρκειαν των εργασιών της, την 5ην Φεβρουαρίου 2016, εν όψει και των εργασιών της Εκτάκτου Συνόδου της σεπτής Ιεραρχίας του μηνός Μαρτίου 2016, όρισε τον Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ηλείας κ. Γερμανόν εισηγητήν επί του θέματος της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου στο ιερόν Σώμα της Ιεραρχίας.

Κατά την πρώτην συνεδρίαν των εργασιών της εκτάκτου αυτής Συνόδου της Ιεραρχίας, την 8ην Μαρτίου 2016, ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ηλείας κ. Γερμανός ανέγνωσε την εμπεριστατωμένην εισήγησίν του περί της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, καθώς και την πρότασιν της Δ.Ι.Σ. περί της συνθέσεως της Αντιπροσωπείας της Εκκλησίας της

Ελλάδος σε αυτήν. Γενομένης εκτενούς συζητήσεως, ακολούθησε ψηφοφορία, δια της οποίας εγκρίθηκε με ικανήν πλειονοψηφίαν η πρότασις (Δ.Ι.Σ. 5-2-2016) για την σύνθεσιν της Αντιπροσωπείας της Εκκλησίας της Ελλάδος στην Αγίαν και Μεγάλην Σύνοδον της Ορθοδόξου Εκκλησίας, έχουσα ως κάτωθι:

(>> **Σελ. 11**)

Α . Σύνθεσις Αντιπροσωπείας Αγιωτάτης Εκκλησίας της Ελλάδος:

Επίσημα Αρχιερατικά Μέλη.

1. Ο Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. *Ι Ε Ρ Ω Ν Υ Μ Ο Σ Β'*, Πρόεδρος της Ι.Σ.Ι.
2. Ο Ηλείας κ. Γερμανός, Μέλος της Δ.Ι.Σ. .
3. Ο Μαντινείας και Κυνουρίας κ. Αλέξανδρος, Μέλος της Δ.Ι.Σ. .
4. Ο Άρτης κ. Ιγνάτιος, Μέλος της Δ.Ι.Σ. .
5. Ο Λαρίσης και Τυρνάβου κ. Ιγνάτιος, Μέλος της Δ.Ι.Σ. (Δεν μετέσχε τελικώς των εργασιών της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου για λόγους υγείας. Επιστολή υπ' αριθμ. πρωτ. 733/8-6-2016).
6. Ο Νικαίας κ. Αλέξιος, Μέλος της Δ.Ι.Σ. .
7. Ο Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιερόθεος, Μέλος της Δ.Ι.Σ. .
8. Ο Σάμου και Ικαρίας κ. Ευσέβιος, Μέλος της Δ.Ι.Σ. .
9. Ο Καστορίας κ. Σεραφείμ, Μέλος της Δ.Ι.Σ. .
10. Ο Φλωρίνης, Πρεσπών και Εορδαίας κ. Θεόκλητος, Μέλος της Δ.Ι.Σ. (Για λόγους υγείας τελικώς δεν μετέσχε της Συνόδου).
11. Ο Κασσανδρείας κ. Νικόδημος, Μέλος της Δ.Ι.Σ. .
12. Ο Σερρών και Νιγρίτης κ. Θεολόγος, Μέλος της Δ.Ι.Σ. .
13. Ο Σιδηροκάστρου κ. Μακάριος, Μέλος της Δ.Ι.Σ. .
14. Ο Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου κ. Προκόπιος, Πρόεδρος της Σ.Ε. Δογματικών και Νομοκανονικών Θεμάτων.
15. Ο Περιστερίου κ. Χρυσόστομος, Πρόεδρος της Σ.Ε. Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων.
16. Ο Διδυμοτείχου, Ορεστιάδος και Σουφλίου κ. Δαμασκηνός, Τακτικόν Μέλος της Σ.Ε. Δογματικών και Νομοκανονικών Θεμάτων.
17. Ο Δημητριάδος κ. Ιγνάτιος, Τακτικόν Μέλος της Σ.Ε. Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων.
18. Ο Ύδρας, Σπετσών και Αιγίνης κ. Εφραίμ.
19. Ο Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως κ. Βαρνάβας.
20. Ο Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, Τακτικόν Μέλος της Σ.Ε. Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων.
21. Ο Ιλίου, Αχαρνών και Πετρούπολεως κ. Αθηναγόρας, Αναπλ. Μέλος της Σ.Ε. Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων.
22. Ο Κηφισίας, Αμαρουσίου και Ωρωπού κ. Κύριλλος, Τακτικόν Μέλος της Σ.Ε. Δογματικών και Νομοκανονικών Θεμάτων. (Δεν μετέσχε της Συνόδου λόγω σοβαρού κωλύματος).
23. Ο Λαγκαδά, Λητής και Ρεντίνης κ. Ιωάννης, Αναπλ. Μέλος της Σ.Ε. Δογματικών και Νομοκανονικών Θεμάτων.
24. Ο Νικοπόλεως και Πρεβέζης κ. Χρυσόστομος, Αναπλ. Μέλος της Σ.Ε. Δογματικών και Νομοκανονικών Θεμάτων.

25. Ο Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου κ. Θεόκλητος, Αναπλ. Μέλος της Σ.Ε. Δογματικών και Νομοκανονικών Θεμάτων.
26. Ο Νέας Ιωνίας και Φιλαδελφείας κ. Γαβριήλ, Αναπλ. Μέλος της Σ.Ε. Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων.

Β. Εξαμελής Επιτροπή Ειδικών Συμβούλων.

1. Ο Θεοφιλέστατος Επίσκοπος Μεθώνης κ. Κλήμης, Αρχιγραμματεύς της Ιεράς Συνόδου.
2. Ο Αρχιμ. κ. Ιγνάτιος Σωτηριάδης, Γραμματεύς της Σ.Ε. Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων.
3. Ο Αρχιμ. Χερουβείμ Μουστάκας, Συνεργάτης της Σ.Ε. Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων.
4. Ο Πρωτοπρεσβύτερος κ. Αδαμάντιος Αυγουστίδης, Γενικός Αρχιερατικός Επίτροπος της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών, Αναπληρωτής Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Αθηνών.
5. Ο Πρωτοπρεσβύτερος κ. Βασίλειος Καλλιακμάνης, Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής Θεσσαλονίκης.
6. Ο Ελλογιμώτατος κ. Γεώργιος Φίλιας, Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής Αθηνών.

Γ. Τριμελής Αντιπροσωπεία βοηθών.

1. Ο κ. Εμμανουήλ Παπαμικρούλης, Συνεργάτης της Σ.Ε. Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων.
2. Ο κ. Δημοσθένης Θεοχάρης, Συνεργάτης της Σ.Ε. Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων.
3. Ο κ. Νικόλαος Πετρόπουλος, Συνεργάτης του Γραφείου Τύπου της Ιεράς Συνόδου.

Δ. Ειδικός Σύμβουλος επί του Τύπου του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου : Ο κ. Χάρης Κονιδάρης.

Ε. Εκπρόσωπος στην Συντακτική Επιτροπή του Μηνύματος της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου:

Ο Σεβ. Μητροπολίτης Ιλίου, Αχαρνών και Πετρούπολεως κ. Αθηναγόρας.

ΣΤ. Εκπρόσωποι στην Γραμματεία της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου.

1. Ο Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος.
2. Ο Αρχιμ. κ. Μάξιμος Παφίλης, Συνεργάτης της Σ.Ε. Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων, ως Ειδικός Σύμβουλος.

Ζ. Εκπρόσωποι στην Επιτροπή Τύπου της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου.

1. Ο Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ιγνάτιος.
2. Ο κ. Αλέξανδρος Κατσιάρας, Συντονιστής της Επιτροπής Διοικήσεως της Ε.Μ.Υ.Ε.Ε. και Διευθυντής του Ραδιοφωνικού Σταθμού της Εκκλησίας της Ελλάδος, ως Ειδικός Σύμβουλος».

(Από σελ. 9 >>)

Κατά την δευτέραν Συνεδρία των εργασιών της Εκτάκτου Συνόδου της Ιεραρχίας, την 9ην Μαρτίου 2016,

απεφασίσθη ομοφώνως, όπως, οι παρατηρήσεις των Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών, αφ' ενός μεν οι ήδη υποβληθείσες, αφ' ετέρου δε εκείνες οι οποίες εγγράφως επρόκειτο να υποβληθούν ομού με όσες κατά την συζήτησιν συμπληρωματικώς διετυπώθησαν, αποτελέσουν αντικείμενον τελικής εγκρίσεως υπό της Εκτάκτου Συνόδου της Ιεραρχίας, η οποία θα συνεκαλείτο για τον σκοπόν αυτόν κατά τον μήνα Μάϊον του 2016.

1. Η Διαρκής Ιερά Σύνοδος, κατά τις εργασίες αυτής της 12ης μηνός Μαΐου 2016, απεφάσισε την αποστολήν προς επεξεργασίαν και τελικήν κρίσιν στην Έκτακτον Σύνοδον της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, της 24ης και 25ης Μαΐου 2016, των προτάσεων, τροπολογιών, διορθώσεων ή προσθηκών των 18 συνολικώς Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών της Αγιοτάτης Εκκλησίας της Ελλάδος επί των κειμένων της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, οι οποίες υπεβλήθησαν στην Δ.Ι.Σ., βάσει του υπ' αριθμ. πρωτ. 755/16-2-2016 σχετικού γράμματος του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. Ιερωνύμου προς τα σεπτά Μέλη της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος και της σχετικής Αποφάσεως της Εκτάκτου Συνόδου της Ιεραρχίας της 9ης του μηνός Μαρτίου 2016. Ειδικώτερον προτάσεις επί των ως είρηται κειμένων κατέθεσαν γραπτώς στην Ιεράν Σύνοδον οι Σεβ. Μητροπολίτες:
2. Καλαβρύτων και Αιγιαλείας κ. Αμβρόσιος.
3. Μονεμβασίας και Σπάρτης κ. Ευστάθιος.
4. Ηλείας κ. Γερμανός.
5. Βεροίας και Ναούσης κ. Παντελεήμων.
6. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιερόθεος.
7. Σάμου και Ικαρίας κ. Ευσέβιος.
8. Καστορίας κ. Σεραφείμ.
9. Φλωρίνης, Πρεσπών και Εορδαίας κ. Θεόκλητος.
10. Πειραιώς κ. Σεραφείμ.
11. Σερρών και Νιγρίτης κ. Θεολόγος.
12. Νέας Σμύρνης κ. Συμεών.
13. Κερκύρας, Παξών και Διαποντίων Νήσων κ. Νεκτάριος.
14. Γλυφάδας, Ελληνικού, Βούλας, Βουλιαγμένης και Βάρης κ. Παύλος.
15. Μεσογαίας και Λαυρεωτικής κ. Νικόλαος.
16. Κυθήρων και Αντικυθήρων κ. Σεραφείμ.
17. Αιτωλίας και Ακαρνανίας κ. Κοσμάς.
18. Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος.
19. Χίου, Ψαρών και Οινουσσών κ. Μάρκος.

Κατά την πρώτην ημέραν των εργασιών της Εκτάκτου Συνόδου της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, την 24ην Μαΐου 2016, ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ηλείας κ. Γερμανός εισέφερεν στο ιερόν Σώμα την πρακτικώς

συγκεκριοτημένην εισήγησίν του με θέμα: «Ενημέρωσις επί των παρατηρήσεων των Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών, αφορωσών εις τα κείμενα της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου». Κατά την δευτέραν ημέραν των εργασιών της Εκτάκτου Συνόδου της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, την 25ην Μαΐου 2016, συνεχίσθη η συζήτησις επί του ως άνω θέματος και απεφασίσθη να ανατεθή στην Δ.Ι.Σ. η υλοποίησις των Αποφάσεων στις οποίες κατέληξεν η Ι.Σ.Ι. επ' αυτού, κατά την διάρκειαν των εργασιών αυτής.

Η προλαβούσα Διαρκής Ιερά Σύνοδος, κατά την Συνεδρίαν αυτής της 1ης Ιουνίου 2016, υλοποίησε την απόφασιν της Ι.Σ.Ι. αναφορικώς προς τις προτάσεις της Εκκλησίας της Ελλάδος για τα καταρτισθέντα κείμενα της ημερησίας διατάξεως των εργασιών της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου. Οι τελικές προτάσεις – θέσεις επί των κειμένων της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου εκ μέρους της Εκκλησίας της Ελλάδος κατετέθησαν στην Πανορθόδοξον Γραμματείαν της Συνόδου κατά την έναρξιν των εργασιών αυτής.

Συμπερασματικώς, δυνάμεθα να είπωμεν ότι η Αγιωτάτη Εκκλησία μας κατόπιν ενδελεχούς μελέτης των κειμένων, όπως αυτά διεμορφώθησαν τελικώς και εψηφίσθησαν με ομοφωνίαν, τα πλείονα τουλάχιστον εξ αυτών, από τους Εκπροσώπους των 14 συνολικώς Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών στις κατά καιρούς, ως ανωτέρω ανεφέρθησαν, Προσυνοδικές Επιτροπές, επεξεργάσθη επιμελώς, διεμόρφωσεν εν Συνόδω και εν συνεχεία εψήφισεν εν ολομελεία, κατά τις Συνεδρίες της Εκτάκτου Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας της, συνελθούσης ενταύθα την 24ην και 25ην παρελθόντος μηνός Μαΐου ε. έ. τις τελικές προτάσεις της, επί των τριών κυρίως θεμάτων της Μεγάλης Συνόδου, ήτοι: α) **Η αποστολή της Ορθόδοξου Εκκλησίας στον σύγχρονον κόσμον,** β) **Το Αυτόνομον και ο τρόπος ανακήρυξής του και** γ) **Οι Σχέσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας με τον υπόλοιπον χριστιανικόν κόσμον,** την παρουσίασιν και ανάπτυξιν των οποίων ενεπιστεύθη πρωτίστως, κατά την σχετικήν πρόβλεψιν του ομοφώνως, υπό των αγίων Ορθοδόξων Εκκλησιών, ψηφισθέντος Κανονισμού λειτουργίας της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, (άρθρα 11 και 12) στον Μακαριώτατον Προκαθήμενον αυτής και επικουρικώς στα υπόλοιπα Αρχιερατικά μέλη της επισήμου Αντιπροσωπείας της.

Η ΣΥΝΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ. ΠΑΡΟΥΣΙΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΥΣΙΕΣ

- 1) Από τα Ορθόδοξα Πατριαρχεία και τις Αυτοκέφαλες Εκκλησίες, οι οποίες προσεκλήθησαν να συμμετάσχουν στις εργασίες της εν Κολυμπαρίω Κρήτης Αγίας και

Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας, τέσσαρες συνολικώς εξ αυτών, ήτοι Αντιοχείας, Ρωσίας, Βουλγαρίας και Γεωργίας δεν προσήλθαν τελικώς στις εργασίες της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, διατυπώνοντας τους λόγους για τους οποίους απουσίαζαν από αυτήν. Ειδικότερον:

- 2) Το παλαιόφατον **Πατριαρχείον Αντιοχείας**, κατόπιν της παραθέσεως των εξαντιλητικών τεκμηρίων στην Συνεδρία της Ιεράς Συνόδου αυτού (6-6-2016) υπέρ της αναβολής της συγκλήσεως της Συνόδου, «ομοφώνως απεφάσισε: 1) Να αναβληθή η σύγκλησις της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου για μεταγενέστερη ημερομηνία, όταν θα επικρατήσουν ειρηνικές σχέσεις μεταξύ όλων των Αυτοκεφάλων Εκκλησιών και θα εξασφαλισθή η Ορθόδοξος ομοφωνία περί των θεμάτων της Συνόδου και του Κανονισμού της, αλλά και της διαδικασίας οργανώσεως αυτής. 2) Να μην συμμετάσχη στην Αγίαν και Μεγάλην Σύνοδον μέχρι να εκλείψουν όλοι οι λόγοι που εμποδίζουν την συμμετοχήν στην Θείαν Ευχαριστίαν κατά την διάρκειαν της Συνόδου, όταν βρεθή μία οριστική λύσις αναφορικώς με την εισπήδησιν του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων στα όρια του Πατριαρχείου Αντιοχείας, η οποία οδήγησε σε διακοπή κοινωνίας με το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων. 3) Να επιβεβαιώση για ακόμη μια φορά την σημασίαν της συμμετοχής όλων των Ορθοδόξων Αυτοκεφάλων Εκκλησιών στην Αγίαν και Μεγάλην Σύνοδον και την λήψιν των αποφάσεών της με την παρουσίαν και την ομοφωνίαν πάντων, συμφώνως προς την αρχήν της ομοφωνίας, προκειμένου να διαφυλαχθή η ενότητα της Καθολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας». (Ανακοινωθέν Πατριαρχείου Αντιοχείας της 6-6-2016).
- 3) Το **Πατριαρχείον της Ρωσίας** στο ανακοινωθέν του μετά την λήξιν των εργασιών της εκτάκτου Ιεράς Συνόδου του, εσημείωσεν ότι «η αποχή έστω και μιας εκ των κοινώς ανεγνωρισμένων Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών από την Σύνοδον αποτελεί απόλυτον κώλυμα δια την σύγκλησιν της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου» και υπεστήριξε τις προτάσεις των Ορθοδόξων Εκκλησιών Αντιοχείας, Γεωργίας, Σερβίας και Βουλγαρίας περί αναβολής της Πανορθόξου Συνόδου και συγκλήσεως αυτής σε χρονικήν στιγμήν, η οποία θα πρέπη να καθορισθή κατόπιν πανορθόξου συζητήσεως και με απαραίτητον όρον την εξασφάλισιν της συμφώνου γνώμης των Προκαθημένων όλων των κοινώς ανεγνωρισμένων κατά τόπους Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών. (Ανακοινωθέν Πατριαρχείου Μόσχας της 13-6-2016).
- 4) Το **Πατριαρχείον Σερβίας**, με απόφασιν της Ιεράς Συνόδου του, απέστειλε Γράμμα προς τον τε Παναγιώτατον Οικουμενικόν Πατριάρχην κ. Βαρθολομαίον

και όλους τους Μακαριωτάτους Προκαθημένους των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών, στο οποίο, αφού ανέφερε τα υφιστάμενα προβλήματα, ετόνισεν ότι: «η Ορθόδοξος Εκκλησία της Σερβίας δυσκολεύεται να συμμετάσχη εν τη συγκληθείση Αγία και Μεγάλη Συνόδω και προτείνει την επί τινα χρόνον αναβολήν αυτής» (Ανακοινωθέν Πατριαρχείου Σερβίας της 6-6-2016). Τελικώς όμως προσήλθεν και μετέσχε των εργασιών της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου.

5) Η Ιερά Σύνοδος της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Βουλγαρίας εσημείωσεν: α) την έλλειψιν από την Ημερησίαν Διάταξιν της Πανορθόξου Συνόδου ιδιαιτέρως σημαντικών και επικαίρων για την Ορθοδοξίαν ζητημάτων, χρηζόντων εγκαίρου Πανορθόξου αντιμετώπισεως, β) τις διαφωνίες, οι οποίες προέκυψαν και τις οποίες εδήλωσαν επισήμως οι κατά τόπους Εκκλησίες σε ορισμένα από τα ήδη εγκριθέντα Συνοδικά κείμενα, γ) την αδυναμίαν επιμελείας των κειμένων, συμφώνως προς τον ήδη εγκριθέντα Κανονισμόν Λειτουργίας της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας, δ) την προταθείσαν διάταξιν των Προκαθημένων των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών, η οποία θα εφηρμόζετο στην αίθουσαν συνεδριάσεων της Συνόδου προς παραβίασιν της αρχής της ισοτιμίας των Προκαθημένων των Αυτοκεφάλων κατά τόπους Εκκλησιών και την ε) ακατάλληλον διάταξιν για τους παρατηρητές και προσκεκλημένους της Συνόδου. Ως αποτέλεσμα της Συνεδριάσεως, «η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Βουλγαρίας ομοφώνως απεφάσισεν όπως επιμείνη στην αναβολήν της συγκλήσεως της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας και να συνεχισθούν οι προετοιμασίες για την σύγκλησιν αυτής». (Ανακοινωθέν Πατριαρχείου Βουλγαρίας της 1-6-2016).

Η Ιερά Σύνοδος της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Γεωργίας, κατόπιν εκθέσεως των υφισταμένων προβλημάτων, εσημείωσεν ότι αυτά δύνανται να επιλυθούν δια συντόνου εργασίας, ενώ παραλλήλως εδέχθη ότι «σήμερον ευρισκόμεθα ενώπιον του γεγονότος ότι η ομόνοια δεν έχει εισέτι επιτευχθή, ενώ ο στόχος της συγκλήσεως της Συνόδου ήτο και είναι η προβολή της ομοψυχίας των Ορθοδόξων». Η Εκκλησία της Γεωργίας εζήτησε να αναβληθή η Σύνοδος, έως ότου επιτευχθή πλήρης ομόνοια. Ως εκ τούτου, η Ιερά Σύνοδος του Πατριαρχείου Γεωργίας απεφάνθη ότι: «Η Αντιπροσωπεία της Εκκλησίας της Γεωργίας δεν θα συμμετάσχη εις την προγραμματισθείσαν εις την Κρήτην Αγίαν και Μεγάλην Σύνοδον». (Ανακοινωθέν Πατριαρχείου Γεωργίας της 10-6-2016).

Στις ενστάσεις των ως είρηται πέντε Αυτοκεφάλων Εκκλησιών, διασωζουσών την Πατριαρχικήν μάλιστα αξίαν,

απήντησε το Οικουμενικόν Πατριαρχείον με το ως κάτωθι Ανακοινωθέν:

«Συνήλθε σήμερον εκτάκτως (6-6-2016), υπό την προεδρίαν της Α. Θ. Παναγιότητος, του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, εις συνεδρίαν, η Ιερά Ενδημούσα Σύνοδος του Οικουμενικού Πατριαρχείου προς επισκόπησιν της πορείας της χάριτι Θεού συγκληθείσης και ήδη επί θύραις Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Η Ιερά Ενδημούσα Σύνοδος, μετ' εκπλήξεως και απορίας επληροφορήθη τας εσχάτως εκφρασθείσας θέσεις και απόψεις ενίων αδελφών Ορθοδόξων Εκκλησιών και, αξιολογήσασα αυτάς, διεπίστωσεν ότι ουδέν θεσμικόν πλαίσιον υφίσταται προς αναθεώρησιν της ήδη δρομολογηθείσης συνοδικής διαδικασίας. Όθεν, αναμένεται, οι Προκαθήμενοι των Αγιωτάτων Ορθοδόξων Εκκλησιών, συμφώνως προς τον Κανονισμόν Οργανώσεως και Λειτουργίας της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, να προσκομίσουν τας τυχόν «προτάσεις τροπολογιών, διορθώσεων η προσθηκών εις τα ομοφώνως εγκριθέντα κείμενα υπό Προσυνοδικών Πανορθόξων Διασκέψεων και των Συνάξεων των Προκαθημένων επί των θεμάτων της ημερησίας διατάξεως» (βλ. άρθρον 11), προς τελικήν διαμόρφωσιν και απόφασιν κατά τας εργασίας της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, τη επικλήσει του Παναγίου και Τελεταρχικού Πνεύματος.

Το Οικουμενικόν Πατριαρχείον, ως πρωτεύθυνος Εκκλησία δια την διασφάλισιν της ενότητος της Ορθοδοξίας, καλεί άπαντας να αρθούν εις το ύψος των περιστάσεων και να μετάσχουν εις τας, κατά τας προκαθορισμένας ημερομηνίας, εργασίας της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, ως πανορθόδοξως απεφασίσθη και υπεγράφη, τόσον υπό των Προκαθημένων εις τας Ιεράς Συνάξεις αυτών, όσον και υπό των εξουσιοδοτημένων εκάστοτε Αντιπροσωπειών καθ' ἑλλην την μακράν προπαρασκευαστικήν της Συνόδου διαδικασίαν». (Ανακοινωθέν του Οικουμενικού Πατριαρχείου της 6-6-2016).

Παρά τις εναγώνιες και εργώδεις έως τέλους προσπάθειες, κυρίως του Οικουμενικού Πατριαρχείου, οι τέσσαρες Αυτοκέφαλοι Εκκλησίες (Αντιοχείας, Ρωσίας, Γεωργίας, Βουλγαρίας) ενέμειναν έως τέλους στην απόφασίν τους περί αποχής τους από τις εργασίες της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, η οποία παρά ταύτα συνεκλήθη κανονικώς κατά τα πανορθόδοξως αποφασισθέντα, στην Κρήτην από 18ης έως 26ης Ιουνίου 2016 με την συμμετοχήν 162 συνολικώς Επισκόπων, αλλά και πρεσβυτέρων, μοναχών και λαϊκών από τις 10 Αυτοκέφαλες Ορθόδοξες Εκκλησίες.

(>> Σελ. 20)

**ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΜΜΕΤΑΣΧΟΝΤΩΝ ΑΡΧΙΕΡΕΩΝ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΝ ΣΥΝΟΔΟΝ**

Αντιπροσωπεία Οικουμενικού Πατριαρχείου

1. Η Α.Θ.Π., ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ, Πρόεδρος της Α.Μ.Σ.Ο.Ε. .
  2. Ο Καρελίας και πάσης Φιλλανδίας κ. Λέων.
  3. Ο Ταλλίνης και πάσης Εσθονίας κ. Στέφανος.
  4. Ο Γέρων Περγάμου κ. Ιωάννης.
  5. Ο Γέρων Αμερικής κ. Δημήτριος.
  6. Ο Γερμανίας κ. Αυγουστίνος.
  7. Ο Κρήτης κ. Ειρηναίος.
  8. Ο Ντένβερ κ. Ησαΐας.
  9. Ο Ατλάντας κ. Αλέξιος.
  10. Ο Πριγκηποννήσων κ. Ιάκωβος.
  11. Ο Προικοννήσου κ. Ιωσήφ.
  12. Ο Φιλαδελφείας κ. Μελίτων.
  13. Ο Γαλλίας κ. Εμμανουήλ.
  14. Ο Δαρδανελλίων κ. Νικήτας.
  15. Ο Νητρόιτ κ. Νικόλαος.
  16. Ο Αγίου Φραγκίσκου κ. Γεράσιμος.
  17. Ο Κισάμου και Σελίνου κ. Αμφιλόχιος.
  18. Ο Κορέας κ. Αμβρόσιος.
  19. Ο Σηλυβρίας κ. Μάξιμος.
  20. Ο Αδριανουπόλεως κ. Αμφιλόχιος.
  21. Ο Διοκλείας κ. Κάλλιστος.
  22. Ο Ιεραπόλεως κ. Αντώνιος, επί κεφαλής των Ουκρανών Ορθοδόξων εν Η.Π.Α. .
  23. Ο Τελμησσού κ. Ιώβ.
  24. Ο Χαριουπόλεως κ. Ιωάννης, επί κεφαλής της Πατριαρχικής Εξαρχίας των εν τη Δυτική Ευρώπη Ορθοδόξων Παροικιών Ρωσικής Παραδόσεως.
  25. Ο Νύσσης κ. Γρηγόριος, επί κεφαλής των Καρπαθορρώσων Ορθοδόξων εν Η.Π.Α. .
- Σύνολον: 25

Αντιπροσωπεία Πατριαρχείου Αλεξανδρείας

1. Η Α.Θ.Μ., ο Πάπας και Πατριάρχης Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής κ.κ. ΘΕΟΔΩΡΟΣ.
2. Ο Γέρων Λεοντοπόλεως κ. Γαβριήλ.
3. Ο Ναϊρόμπι κ. Μακάριος.
4. Ο Καμπάλας κ. Ιωνάς.
5. Ο Ζιμπάμπουε και Αγκόλας κ. Σεραφείμ.
6. Ο Νιγηρίας κ. Αλέξανδρος.
7. Ο Τριπόλεως κ. Θεοφύλακτος.
8. Ο Καλής Ελπίδος κ. Σέργιος.
9. Ο Κυρήνης κ. Αθανάσιος.
10. Ο Καρθαγένης κ. Αλέξιος.
11. Ο Μουάνζας κ. Γερώνυμος.
12. Ο Γουϊνέας κ. Γεώργιος.
13. Ο Ερμουπόλεως κ. Νικόλαος.
14. Ο Ειρηνουπόλεως κ. Δημήτριος.
15. Ο Ιωαννουπόλεως και Πρετορίας κ. Δαμασκηνός.
16. Ο Ακκρας κ. Νάρκισσος.
17. Ο Πτολεμαΐδος κ. Εμμανουήλ.
18. Ο Καμερούν κ. Γρηγόριος.

19. Ο Μέμφιδος κ. Νικόδημος.
  20. Ο Κατάγκας κ. Μελέτιος.
  21. Ο Μπραζαβίλ και Γκαμπόν κ. Παντελεήμων.
  22. Ο Μπουρούντι και Ρουάντας κ. Ιννοκέντιος.
  23. Ο Μοζαμβίκης κ. Χρυσόστομος.
  24. Ο Νιέρι και Όρους Κένυας κ. Νεόφυτος.
- Σύνολον: 24

Αντιπροσωπεία Πατριαρχείου Ιεροσολύμων

1. Η Α.Θ.Μ., ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων και πάσης Παλαιστίνης κ.κ. ΘΕΟΦΙΛΟΣ.
  2. Ο Φιλαδελφείας κ. Βενέδικτος.
  3. Ο Κωνσταντίνης κ. Αρίσταρχος.
  4. Ο Ιορδάνου κ. Θεοφύλακτος.
  5. Ο Ανθηδώνος κ. Νεκτάριος.
  6. Ο Πέλλης κ. Φιλούμενος.
- Σύνολον: 6

Αντιπροσωπεία Πατριαρχείου Σερβίας

1. Η Α.Μ., ο Πατριάρχης Σερβίας κ.κ. ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ.
2. Ο Αχρίδος και Σκοπίων κ. Ιωάννης.
3. Ο Μαυροβουνίου και Παραθαλασσίας κ. Αμφιλόχιος.
4. Ο Ζάγκρεμπ και Λιουμπλιάνας κ. Πορφύριος.
5. Ο Σιρμίου κ. Βασίλειος.
6. Ο Βουδιμίου κ. Λουκιανός.
7. Ο Νέας Γκρατσάνιτσας κ. Λογγίνος.
8. Ο Μπάτσκας κ. Ειρηναίος.
9. Ο Σβορνικίου και Τούζλας κ. Χρυσόστομος.
10. Ο Ζίτσης κ. Ιουστίνος.
11. Ο Βρανίων κ. Παχώμιος.
12. Ο Σουμαδίας κ. Ιωάννης.
13. Ο Μπρανιτσέβου κ. Ιγνάτιος.
14. Ο Δαλματίας κ. Φώτιος.
15. Ο Μπίχατς και Πέτροβατς κ. Αθανάσιος.
16. Ο Νίκσιτς και Βουδίμλιε κ. Ιωαννίκιος.
17. Ο Ζαχουμίου και Ερζεγοβίνης κ. Γρηγόριος.
18. Ο Βαλιέβου κ. Μιλούτιν.
19. Ο εν Δυτική Αμερική κ. Μάξιμος.
20. Ο εν Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία κ. Ειρηναίος.
21. Ο Κρούσεβατς κ. Δαυΐδ.
22. Ο Σλαβονίας κ. Ιωάννης.
23. Ο εν Αυστρία και Ελβετία κ. Ανδρέας.
24. Ο Φραγκφούρτης και εν Γερμανία κ. Σέργιος.
25. Ο Τιμοκίου κ. Ιλαρίων.

Σύνολον: 25

Αντιπροσωπεία Πατριαρχείου Ρουμανίας

1. Η Α.Μ., ο Πατριάρχης Ρουμανίας κ.κ. ΔΑΝΙΗΛ.
2. Ο Ιασίου και Μολδαβίας και Μπουκοβίνης κ. Θεοφάνης.
3. Ο Σιμπίου και Τρανσυλβανίας κ. Λαυρέντιος.
4. Ο Κλουζ, Άλμπας, Κρισάνης και Μαραμούρες κ. Ανδρέας.
5. Ο Κραϊόβας και Ολτενίας κ. Ειρηναίος.
6. Ο Τιμισοάρας και Βανάτου κ. Ιωάννης.
7. Ο εν Δυτική και Νοτίω Ευρώπη κ. Ιωσήφ.
8. Ο εν Γερμανία και Κεντρική Ευρώπη κ. Σεραφείμ.

9. Ο Τιργοβιστίου κ. Νήφων.
  10. Ο Άλμπα Ιούλια κ. Ειρηναίος.
  11. Ο Ρώμαν και Μπακάου κ. Ιωακείμ.
  12. Ο Κάτω Δουνάβεως κ. Κασσιανός.
  13. Ο Αράντ κ. Τιμόθεος.
  14. Ο εν Αμερική κ. Νικόλαος.
  15. Ο Οράντεα κ. Σωφρόνιος.
  16. Ο Στρεχαΐας και Σεβερίνου κ. Νικόδημος.
  17. Ο Τουλσέας κ. Βησσαρίων.
  18. Ο Σαλάζης κ. Πετρώνιος.
  19. Ο εν Ουγγαρία κ. Σιλουανός.
  20. Ο εν Ιταλία κ. Σιλουανός.
  21. Ο εν Ισπανία και Πορτογαλία κ. Τιμόθεος.
  22. Ο εν Βορείω Ευρώπη κ. Μακάριος.
  23. Ο Πλοεστίου κ. Βαρλαάμ, Βοηθός παρά τω Πατριάρχη.
  24. Ο Λοβιστέου κ. Αιμιλιανός, Βοηθός παρά τω Αρχιεπισκόπω Ριμνικίου.
  25. Ο Βικίνης κ. Ιωάννης - Κασσιανός, Βοηθός παρά τω Αρχιεπισκόπω εν Αμερική.
- Σύνολον: 25

Αντιπροσωπεία Εκκλησίας Κύπρου

1. Η Α.Μ., ο Αρχιεπίσκοπος Νέας Ιουστινιανής και πάσης Κύπρου κ.κ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ.
2. Ο Πάφου κ. Γεώργιος.
3. Ο Κιτίου κ. Χρυσόστομος.
4. Ο Κυρηνείας κ. Χρυσόστομος.
5. Ο Λεμεσού κ. Αθανάσιος.
6. Ο Μόρφου κ. Νεόφυτος.
7. Ο Κωνσταντίας - Αμμοχώστου κ. Βασίλειος.
8. Ο Κύκκου και Τηλλυρίας κ. Νικηφόρος.
9. Ο Ταμασού και Ορεινής κ. Ησαΐας.
10. Ο Τριμυθούντος και Λευκάρων κ. Βαρνάβας.
11. Ο Καρπασίας κ. Χριστοφόρος.
12. Ο Αρσινόης κ. Νεκτάριος.
13. Ο Αμαθούντος κ. Νικόλαος.
14. Ο Λήδρας κ. Επιφάνιος.
15. Ο Χύτρων κ. Λεόντιος.
16. Ο Νεαπόλεως κ. Πορφύριος.
17. Ο Μεσαορίας κ. Γρηγόριος.

Σύνολον: 17

Αντιπροσωπεία Εκκλησίας Ελλάδος

1. Η Α.Μ., ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ Β΄.
2. Ο Φιλίππων, Νεαπόλεως και Θάσου κ. Προκόπιος.
3. Ο Περιστερίου κ. Χρυσόστομος.
4. Ο Ηλείας κ. Γερμανός.
5. Ο Μαντινείας και Κυνουρίας κ. Αλέξανδρος.
6. Ο Άρτης κ. Ιγνάτιος.
7. Ο Διδυμοτείχου, Ορεστιάδος και Σουφλίου κ. Δαμασκηνός.

8. Ο Νικαΐας κ. Αλέξιος.
  9. Ο Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου κ. Ιερόθεος.
  10. Ο Σάμου και Ικαρίας κ. Ευσέβιος.
  11. Ο Καστορίας κ. Σεραφείμ.
  12. Ο Δημητριάδος και Αλμυρού κ. Ιγνάτιος.
  13. Ο Κασσανδρείας κ. Νικόδημος.
  14. Ο Ύδρας, Σπετσών και Αιγίνης κ. Εφραίμ.
  15. Ο Σερρών και Νιγρίτης κ. Θεολόγος.
  16. Ο Σιδηροκάστρου κ. Μακάριος.
  17. Ο Αλεξανδρουπόλεως κ. Ανθιμος.
  18. Ο Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως κ. Βαρνάβας.
  19. Ο Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος.
  20. Ο Ιλίου, Αχαρνών και Πετρουπόλεως κ. Αθηναγόρας.
  21. Ο Λαγκαδά, Λητής και Ρεντίνης κ. Ιωάννης.
  22. Ο Νέας Ιωνίας και Φιλαδελφείας κ. Γαβριήλ.
  23. Ο Νικοπόλεως και Πρεβέζης κ. Χρυσόστομος.
  24. Ο Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου κ. Θεόκλητος.
- Σύνολον: 24

Αντιπροσωπεία Εκκλησίας Πολωνίας

1. Η Α. Μ., ο Μητροπολίτης Βαρσοβίας και πάσης Πολωνίας κ. κ. ΣΑΒΒΑΣ.
  2. Ο Λούτζ και Πόζναν κ. Σίμων.
  3. Ο Λούμπλιν και Χελμ κ. Άβελ.
  4. Ο Μπιαλύστοκ και Γκντανσκ κ. Ιάκωβος.
  5. Ο Σιεμιατίτσε κ. Γεώργιος.
  6. Ο Γκορλίτσε κ. Παΐσιος.
- Σύνολον: 6

Αντιπροσωπεία Εκκλησίας Αλβανίας

1. Η Α.Μ., ο Αρχιεπίσκοπος Τιράνων και πάσης Αλβανίας κ.κ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ.
  2. Ο Κορυτσάς κ. Ιωάννης.
  3. Ο Αργυροκάστρου κ. Δημήτριος.
  4. Ο Απολλωνίας και Φίερ κ. Νικόλαος.
  5. Ο Ελμπασάν κ. Αντώνιος.
  6. Ο Αμαντίας κ. Ναθαναήλ.
  7. Ο Βύλιδος κ. Άστιος.
- Σύνολον: 7

Αντιπροσωπεία Εκκλησίας Τσεχίας και Σλοβακίας

1. Η Α.Μ., ο Αρχιεπίσκοπος Πρέσοβ και των χωρών Τσεχίας και Σλοβακίας κ.κ. ΡΑΣΤΙΣΛΑΒ.
  2. Ο Πράγας κ. Μιχαήλ
  3. Ο Σούμπερκ κ. Ησαΐας
- Σύνολον: 3

ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΝΟΔΙΚΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ : 162.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Το αναλυτικόν πρόγραμμα εργασιών της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου είχε ως εξής:

«Τετάρτη 15 Ιουνίου

13:00 Άφιξη της Αυτού Θειοτάτης Παναγιότητος του Οικουμενικού Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου στο Αεροδρόμιο Χανίων

17:00 Εσπερινός στην Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Παναγίας Οδηγητρίας Γωνιάς.

Πεμπτη 16 Ιουνίου

9:00-16:00 Άφιξη των Προκαθημένων των Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών στο Αεροδρόμιο Χανίων.

Παρασκευή 17 Ιουνίου

9:00 Μικρή Σύναξη των Προκαθημένων των Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών στην Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Παναγίας Οδηγητρίας Γωνιάς.

9:30-17:30 Διαβουλεύσεις.

Σάββατο 18 Ιουνίου

8:00 Όρθρος - Ι.Ν. Ευαγγελιστρίας, Κίσσαμος.

9:30 Θεία Λειτουργία - Ι.Ν. Ευαγγελισμός της Θεοτόκου, Κίσσαμος.

18:30 Δεξίωση καλωσορίσματος από τον Δημάρχο του Ηρακλείου, κ. Βασίλη Λαμπρινό, για τους Προκαθημένους των Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών.

19:00 Δοξολογία και Εσπερινός της Πεντηκοστής - Ι.Ν. Αγίου Τίτου, Ηράκλειο.

Κυριακή 19 Ιουνίου

8:00 Όρθρος της Πεντηκοστής - Ιερός Καθεδρικός Ναός Αγίου Μηνά, Ηράκλειο.

9:00 Θεία Λειτουργία της Πεντηκοστής - Ιερός Καθεδρικός Ναός Αγίου Μηνά, Ηράκλειο. Συλλείτουργο της Αυτού Θειοτάτης Παναγιότητος του Οικουμενικού Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου και των Μακαριωτάτων Προκαθημένων των Αυτοκεφάλων Εκκλησιών.

11:30 Εσπερινός της Πεντηκοστής - Ιερός Καθεδρικός Ναός Αγίου Μηνά, Ηράκλειο.

14:00 Παράθεση Επισήμου Γευματος από την Αυτού Εξοχότητα, τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας, κ. Προκόπη Παυλόπουλο για τους Προκαθημένους των Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών - Πολυχώρος "Κήπος των Αισθήσεων", Ηράκλειο.

Δευτέρα 20 Ιουνίου

7:30 Θεία Λειτουργία - Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Παναγίας Οδηγητρίας Γωνιάς.

11:00-14:00 Εναρκτήρια Συνεδρίαση της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

16:00-19:30 Συνεδρίαση II της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

20:00 Συναυλία Μίκη Θεοδωράκη - Ευρωμεσογειακό Κέντρο Νεότητας, Νοπήγια, Κίσσαμος.

Τρίτη 21 Ιουνίου

8:00 Θεία Λειτουργία - Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Παναγίας Οδηγητρίας Γωνιάς - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

9:30-13:30 Συνεδρίαση III - IV της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

17:00-19:30 Συνεδρίαση V της Συνόδου - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

Τετάρτη 22 Ιουνίου

8:00 Θεία Λειτουργία - Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Παναγίας Οδηγητρίας Γωνιάς - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

9:30-13:30 Συνεδρίαση VI - VII της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

17:00-19:30 Συνεδρίαση VIII της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

Πεμπτη 23 Ιουνίου

8:00 Θεία Λειτουργία - Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Παναγίας Οδηγητρίας Γωνιάς - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

9:30-13:30 Συνεδρίαση IX - X της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

17:00-19:30 Συνεδρίαση XI της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

Παρασκευή 24 Ιουνίου

8:00 Θεία Λειτουργία - Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Παναγίας Οδηγητρίας Γωνιάς - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

9:30-13:30 Συνεδρίαση XII - XIII της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

17:00-19:30 Συνεδρίαση XIV της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

20:00 Υποδοχή των Μακαριωτάτων Προκαθημένων των Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών ως Εταίρων της Ορθοδόξου Ακαδημίας Κρήτης - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

Σάββατο 25 Ιουνίου

8:00 Θεία Λειτουργία - Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Παναγίας Οδηγητρίας Γωνιάς - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

9:30-13:30 Συνεδρίαση XV - XVI της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

17:00-19:30 Κλείσιμο των εργασιών της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου - Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης.

20:00 Πολιτιστική Εκδήλωση και παράθεση Δείπνου - Φρούριο Φίρκα Ναυτικό Μουσείο Χανιά.

Κυριακή 26 Ιουνίου

8:00 Όρθρος - Ι.Ν. Πέτρου και Παύλου, Χανιά.

9:00 Συλλεΐτουργο των Προκαθημένων - Ι.Ν. Πέτρου και Παύλου, Χανιά.

Συλλεΐτουργο της Αυτού Θειοτάτης Παναγιότητας, του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου και των Μακαριωτάτων Προκαθημένων των Αυτοκεφάλων Εκκλησιών.

12:30 Παράθεση γευματος από τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Κυδωνίας και Αποκορώνου, κ. Δαμασκηνό - Μοναστήρι της Μεταμορφώσεως, Χανιά.

Δευτέρα 27 Ιουνίου

Αναχώρησις Αντιπροσωπειών».

(Από σελ. 15 >>)

Η επίσημος έναρξις της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας εγένετο την Κυριακήν της Πεντηκοστής, 19ην Ιουνίου 2016, με το Διορθόδοξον Συλλεΐτουργον όλων των αγίων Προκαθημένων των συμμετεχουσών Ορθοδόξων Εκκλησιών στον Ιερόν Μητροπολιτικόν Ναόν Αγίου Μηνά Ηρακλείου και με την θείαν Λειτουργίαν της εορτής του Αγ. Πνεύματος, την 20ην Ιουνίου στην Ιεράν Πατριαρχικήν και

Σταυροπηγιακήν Μονήν Παναγίας Οδηγητριάς Γωνιάς. Ομοίως και η λήξις των εργασιών της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου εγένετο δια ιερού συλλειτούργου των σεπτών Προκαθημένων, την Κυριακήν 26ην Ιουνίου ε. έ., στον Ιερόν Ναόν Αγίων Πέτρου και Παύλου Χανίων. Ωσαύτως, καθημερινώς στην πλησίον της Ορθοδόξου Ακαδημίας Κρήτης ευρισκομένην Ιεράν Μονήν Παναγίας Οδηγητριάς Γωνιάς ετελείτο η θεία Λειτουργία. Μετά την θείαν Λειτουργίαν της εορτής του Αγίου Πνεύματος (20-6-16) στην ως είρηται Ιεράν Μονήν, έλαβε χώρα στην κεντρικήν αίθουσαν της Ορθοδόξου Ακαδημίας Κρήτης μετά την προσευχήν η εναρκτήριος Συνεδρία της Συνόδου, υπό την Προεδρίαν της Α. Θ. Παναγιότητος, του Οικουμενικού Πατριάρχου κ. κ. Βαρθολομαίου και με την συμμετοχήν των Μακαριωτάτων Προκαθημένων των υπολοίπων Ορθοδόξων Εκκλησιών, των τιμίων αντιπροσωπειών, των συμβούλων και των βοηθητικών στελεχών αυτών, των παρατηρητών από τον υπόλοιπον χριστιανικόν κόσμον και των επισήμων Εκπροσώπων των πολιτικών, στρατιωτικών και λοιπών αρχών της πατρίδος και του τόπου. Το προβαλλόμενον γενικόν σύνθημα των εργασιών της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας ήταν το: «ΕΙΣ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΝΤΑΣ ΕΚΑΛΕΣΕΝ».

Ο Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριάρχης κ. κ. Βαρθολομαίος στην εναρκτήριον προσφώνησίν του ανεφέρθη στην μεγίστην αξίαν του Συνοδικού θεσμού στην Ορθόδοξον Εκκλησίαν και εξέφρασε την χαράν του για την πρόθυμον ανταπόκρισιν των εννέα Εκκλησιών, ήτοι Αλεξανδρείας, Ιεροσολύμων, Σερβίας, Ρουμανίας, Κύπρου, Ελλάδος, Πολωνίας, Αλβανίας, Τσεχίας και Σλοβακίας. Συγχρόνως, εσημείωσε την πικρίαν αυτού για την απουσίαν εκ της Συνόδου τεσσάρων συνολικώς Εκκλησιών, ήτοι Αντιοχείας, Ρωσίας, Βουλγαρίας και Γεωργίας. Ενημέρωσεν, ωσαύτως το ιερόν Σώμα ότι είχε ήδη προταθή και αποσταλή από της 17ης Ιουνίου, κοινή συναινέσει όλων των παρισταμένων Προκαθημένων, πρόσκλησις προς τους Μακαριωτάτους Προκαθημένους των τεσσάρων μη συμμετεχουσών Εκκλησιών, προκειμένου να προσέλθουν στο ιερόν Συλλείτουργον της εορτής της αγίας Πεντηκοστής ή της Κυριακής των Αγίων Πάντων με την ολοκλήρωσιν των εργασιών της Συνόδου (Κυριακήν, 26ην Ιουνίου).

Ο Παναγιώτατος υπεγράμμισεν εντόνως την ιδιάζουσαν σημασίαν και σπουδαιότητα της συγκλήσεως της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, για την οποίαν κατεβλήθησαν υπό πασών των Εκκλησιών άοκνες προσπάθειες, ώστε να προετοιμασθούν τα θέματα της ημερησίας διατάξεως αυτής, η επιβράδυνσις της προετοιμασίας των οποίων ωφείλετο στις γνωστές αντίξοες συνθήκες του 20ού αιώνος για όλες τις Εκκλησίες. Ανεφέρθη στους επιθυμούντες, ως ετόνισεν, με αδύναμα επιχειρήματα και παντελώς αβασίμους συλλογισμούς να

παρεμποδίσουν την σύγκλησιν της Συνόδου, κατηγορούντες τους συμμετέχοντες για προδοσίαν της Ορθοδοξίας.

Η Σύνοδος αυτή, εσημείωσεν ο Παναγιώτατος, «δεν είναι αναγκαιότητα η οποία προέκυψεν από τα γεγονότα, αλλά από την συνοδική ταυτότητα της Εκκλησίας, η οποία υπάρχει μόνον εν **Συνόδω**. Η αντίθεσις στην σύγκλησιν της Συνόδου αποτελεί αθέτησιν της πατερικής παραδόσεως της Εκκλησίας. Υπεγράμμισε δε μεταξύ άλλων, ότι «Συνοδικότης σημαίνει υπέρβασις της ατομικότητος, χάριν του πνεύματος της καθολικότητος. Η λειτουργία της Συνοδικότητος απετέλεσε το μόνον μέσον για την υπέρβασιν των πάσης φύσεως προβλημάτων, τα οποία έπρεπε να αντιμετωπίση η Εκκλησία τόσο σε τοπικόν, όσο και σε ευρύτερον επίπεδον». Ιδιαίτερα αναφορά έγινε στις Πανορθόδοξες Προπαρασκευαστικές Επιτροπές και Προσυνοδικές Διασκέψεις, οι οποίες επί πεντηκονταετίαν προετοίμασαν την Αγίαν και Μεγάλην Σύνοδον, η οποία αποτελεί αυθεντικήν έκφρασιν της Συνοδικής συνειδήσεως της Εκκλησίας. Ο Παναγιώτατος ανεφέρθη στον τρόπον λειτουργίας της Συνόδου, σταθείς ιδιαιτέρως στην **«αρχήν της ομοφωνίας πασών των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών δια τα ψηφισθέντα και υπογραφέντα μέχρι τούδε κείμενα. Ουδόλως αυτή η αρχή, εσημείωσεν, δεσμεύει την Αγίαν και Μεγάλην Σύνοδον δια την υιοθέτησιν τροπολογιών, υπό τον όρον ότι θα τύχουν κοινής αποδοχής και ομοφωνίας· εν άλλη περιπτώσει, ισχύει το αποδεχθέν κείμενον».**

Ο Μακαριώτατος Πατριάρχης Αλεξανδρείας κ. Θεόδωρος Β΄ κατά τον χαιρετισμόν αυτού υπεγράμμισε ότι αποτελεί νίκην για την ενότητα της Εκκλησίας η Σύνοδος των Ορθοδόξων Εκκλησιών την ημέραν μάλιστα της αγίας Πεντηκοστής, δεόμενος το «Ελθέ το Πνεύμα το άγιον και σκήνωσον εν ημίν και καθάρισον ημάς από πάσης κηλίδος και σώσον τας ψυχάς ημών». Ανεφέρθη επίσης τόσον στην αναγκαιότητα της συνοδικότητος, όσον και στην δυνατότητα της εν τω πλαισίω αυτής ομοφωνίας.

Ο Μακαριώτατος Πατριάρχης Ιεροσολύμων κ. Θεόφιλος ομίλησε για την αταλάντευτον στάσιν της Ορθοδόξου Εκκλησίας, προκειμένου να προχωρήση στην προ δεκαετιών προαποφασισθείσαν σύγκλησιν της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, άνευ οιασδήποτε περαιτέρω αδικαιολογήτου καθυστερήσεως και ευχήθηκε πλήρη ευόδωσιν των σκοπών της.

Ο Μακαριώτατος Πατριάρχης Σερβίας κ. Ειρηναίος ετόνισεν ότι αποτελεί χαράν μεγάλην η συμμετοχή της Εκκλησίας της Σερβίας στην Αγίαν και Μεγάλην Σύνοδον, ήτις αποδεικνύει την ενότητα της Ορθοδοξίας. Θα ηύχετο δε δια την παρουσίαν όλων των Εκκλησιών, αλλά, ως υπεγράμμισεν, «νεφύδριον γαρ εστί και θάπτον παρελεύσεται».

Ο Μακαριώτατος Πατριάρχης Ρουμανίας κ. Δανιήλ εχαίρετισε δια θερμών λόγων όλους τους παρισταμένους και

νηχαρίστησε τον Άγιον Θεόν δια της χάριτος του Οποίου πραγματοποιείται η πολυαναμενομένη Αγία και Μεγάλη Σύνοδος, δεόμενος όπως ο φωτισμός του Αγίου Πνεύματος οδηγήσει τους Συνέδρους στην εν Χριστώ ενότητα.

Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Χρυσόστομος ομίλησεν για ένα εξαιρετικόν και μέγαν γεγονός για την ιστορίαν της Ορθοδόξου Εκκλησίας, ενώ έκρινεν ότι η απουσία των τεσσάρων Εκκλησιών οφείλεται σε επικοινωνιακούς ή πλασματικούς κατά βάσιν λόγους. Ευχαρίστησεν θερμώς τον Παναγιώτατον Οικουμενικόν Πατριάρχην, διότι επί της πεπνυμένης Πατριαρχίας του, ως ετόνισεν, επεσπεύθησαν οι διαδικασίες προπαρασκευής της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου προς επίτευξιν αυτής. Επεσήμανε τα μεγάλα σύγχρονα προβλήματα, τα οποία μαστίζουν την Ορθόδοξον Εκκλησίαν, με κυρίαν πηγήν, ως ετόνισεν, τον Εθνοφυλετισμόν, εκφραζόμενον επί των Διπτύχων και του τρόπου ανακηρύξεως του Αυτοκεφάλου, αναφερθείς επίσης και στον θρησκευτικόν φονταμενταλισμόν.

Ο ημέτερος Πρόεδρος, Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερώνυμος επεσήμανεν ότι η εορτή του Αγίου Πνεύματος δύναται να αποτελέση πηγήν φωτισμού και εμπνεύσεως για την κοινωνίαν μας μετά του Θεού και μετ' αλλήλων. Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος, υπεγράμμισεν, δεν αποτελεί μίαν απλήν εξ αντιγραφής επανάληψιν παλαιότερων μορφών Συνοδικότητος, αλλά μίαν Σύνοδον, η οποία χωρίς να διαφοροποιείται από την παράδοσιν, προσπαθεί να δώση απαντήσεις στα προβλήματα του συγχρόνου ανθρώπου.

Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Βαρσοβίας και Πολωνίας κ. Σάββας ευχαρίστησεν όλες τις μετέχουσες Εκκλησίες για την επίδειξιν πνεύματος εν Χριστώ ενότητος και για την τήρησιν του κανονικού καθεστώτος της Ορθοδόξου Εκκλησίας.

Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας κ. Αναστάσιος εξήρε την ιστορικήν και θεολογικήν πληρότητα της ομιλίας του Οικουμενικού Πατριάρχου, ενώ για τις απουσιάζουσες Εκκλησίες ευχήθηκε να δέονται για την επιτυχίαν της Συνόδου. Εγνώρισε επίσης στο ιερόν Σώμα ότι υπήρξε πρότασις κατά τις εν Σαμπεζύ Γενεύης συνεδρίες να γίνεται σε τακτά διαστήματα Πανορθόδοξος Σύνοδος. Υπεγράμμισεν ότι η αρχή της ομοφωνίας για την λήψιν αποφάσεων έθεσε πολλά προβλήματα σε πανορθόδοξον κλίμακα και επρότεινε την εισαγωγήν της αρχής της ψήφου των πλειόνων, όπως ίσχυεν ήδη από της Α' Οικουμενικῆς Συνόδου. Ετόνισεν επίσης ότι «οφείλομεν να αντιμετωπίσωμεν την μίαν και μεγάλην αίρεσιν, όπως όλες οι Οικουμενικές Σύνοδοι, αυτήν του εγωκεντρισμού, ήτις είναι μία διχαστική νόσος».

Ο Σεβ. Αρχιεπίσκοπος Τσεχίας και Σλοβακίας κ. Ραστισλάβ, εξέφρασε την χαράν αυτού για την σύγκλησιν της Συνόδου και ευχήθηκε, όπως «η χάρις του Αγίου Πνεύματος φωτίση τας εργασίας της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου».

Μετά την ολοκλήρωσιν των προσφωνήσεων του τε Παναγιωτάτου Οικουμενικού Πατριάρχου και των Μακαριωτάτων Προκαθημένων των Ορθοδόξων Εκκλησιών, διεκόπησαν για την μεσημβρίαν οι εργασίες της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου. Το απόγευμα της ίδιας ημέρας συνεχίσθησαν οι εργασίες με την συζήτησιν στην ολομέλειαν του κειμένου: «Η αποστολή της Ορθοδόξου Εκκλησίας στον σύγχρονον κόσμον». Τούτ' αυτό επραγματοποιήθη όλες τις ημέρες της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, με την συζήτησιν, τροποποίησιν, διόρθωσιν και επιψήφισιν των κειμένων των εξ θεματικών ενοτήτων, συμφώνως προς το καταρτισθέν Πρόγραμμα και τον Κανονισμόν λειτουργίας της Α.Μ.Σ.Ο.Ε.

Περί των προτάσεων, τροπολογιών και διορθώσεων της Ι.Σ.Ι. της Εκκλησίας της Ελλάδος, επί των προς συζήτησιν και ψήφισιν Κειμένων υπό της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου (Κρήτη 18-26 Ιουνίου 2016).

Ως γνωστόν τυγχάνει σε όλους μας, πολυσέβαστοι και τιμιώτατοι Πατέρες, η εντός της ιεράς αυτής αιθούσης εκτάκτως συνελθούσα Ι.Σ.Ι. της Εκκλησίας της Ελλάδος, κατά τις Συνεδρίες του μηνός Μαΐου (24-25/5//2016), αφού εμελέτησεν επισταμένως τα σχετικά κείμενα διεμόρφωσε με μεγάλην πλειονοψηφίαν την επί των κειμένων της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας τελικήν πρότασιν της, έχουσαν κατά θέμα ως εξής:

1.

«Η αποστολή της Ορθοδόξου Εκκλησίας στον σύγχρονον κόσμον». (Δευτέρα, 20-6-2016).

α. Στην Α 3 παράγραφον του αρχικού κειμένου αναγραφόταν:

«§ 3. Ως προϋπόθεση ευρύτερης συνεργασίας, μπορεί να χρησιμεύσει η από κοινού αποδοχή της ύψιστης αξίας που έχει το ανθρώπινο πρόσωπο. Οι Ορθόδοξες Εκκλησίες καλούνται να βοηθήσουν στη συνεννόηση και συνεργασία των διαφόρων θρησκειών...».

Αντ' αυτής της διατυπώσεως, η πρότασις της Εκκλησίας της Ελλάδος (Ι.Σ.Ι. 24-25/5/2016) ήταν:

«§ 3. Ως προϋπόθεση μιας ευρύτερης συνεργασίας στην παρούσα φάση, μπορεί να χρησιμεύσει η από κοινού αποδοχή της ύψιστης αξίας **που έχει ο άνθρωπος**. Οι τοπικές Ορθόδοξες Εκκλησίες είναι δυνατόν να βοηθήσουν στην συνεννόηση και συνεργασία μεταξύ των διαφόρων θρησκειών, για χάρη της ειρηνικής συνύπαρξης και κοινωνικής συμβίωσης των λαών, χωρίς αυτό να σημαίνει οποιαδήποτε ανάμειξη θρησκευτικών ιδεών (πιστευμάτων)».

Η εν Κρήτη Αγία και Μεγάλη Σύνοδος απεδέχθη την πρότασιν της Εκκλησίας της Ελλάδος εν μέρει, και η παράγραφος διεμορφώθη ως εξής:

«§ 3. Ως προϋπόθεση μιας ευρύτερης συνεργασίας στην παρούσα φάση, μπορεί να χρησιμεύσει η από κοινού αποδοχή της ύψιστης αξίας **που έχει το ανθρώπινο πρόσωπο** (αντί του ανθρώπου). Οι τοπικές Ορθόδοξες Εκκλησίες είναι δυνατόν να βοηθήσουν στη συνεννόηση και συνεργασία μεταξύ των διαφόρων θρησκειών, για την ειρηνική συνύπαρξη και την κοινωνική συμβίωση των λαών, χωρίς αυτό να συνεπάγεται οιονδήποτε θρησκευτικό συγκρητισμό».

β. Από την Αντιπροσωπείαν μας, κατ' Απόφασιν του ιερού τούτου Σώματος (Ι.Σ.Ι.24-25/5/2016), κατετέθη η πρότασις να αντικατασταθή η φράσις «Η αξία του ανθρωπίνου προσώπου...» με την φράσιν «η αξία του ανθρώπου» στην παράγραφον Α 1, και η φράσις «του ανθρωπίνου προσώπου...» με την φράσιν «του ανθρώπου» στην παράγραφον Γ 1, του ιδίου κειμένου.

Οι ανωτέρω προτάσεις δεν έγιναν δεκτές από το Συνοδικόν Σώμα.

γ. Στην πρώτην πρότασιν της παραγράφου Β 1, του ανωτέρω κειμένου με τον υπότιτλον, «περί ελευθερίας και ευθύνης» η αρχική διατύπωσις ήταν :

(«Περί ελευθερίας και ευθύνης»)

§ 1. Ένα από τα μεγαλύτερα δώρα του Θεού στον άνθρωπον, και ως συγκεκριμένον φορέα της εικόνας του προσωπικού Θεού, αλλά και ως πρόσωπον που επικοινωνεί με άλλους ανθρώπους που αντανακλούν κατά χάρη, με την ενότητα του ανθρώπινου γένους, την ζωήν και την κοινωνίαν των θείων προσώπων της Αγίας Τριάδος, είναι το θείον δώρον της ελευθερίας.

Αντί της διατυπώσεως αυτής, η πρότασις της Εκκλησίας της Ελλάδος περιελάμβανε τα κάτωθι:

«Περί ελευθερίας και ευθύνης. 1. Ένα από τα μεγαλύτερα δώρα του Θεού στον άνθρωπον είναι η ελευθερία του».

Το Συνοδικόν Σώμα απεδέχθη την πρότασιν και το σκεπτικόν της και διεμόρφωσε την παράγραφον ως εξής:

«Β. Περί ελευθερίας και ευθύνης

§ 1. Η ελευθερία είναι ένα από τα μεγαλύτερα δώρα του Θεού προς τον άνθρωπο. «Ο Θεός που έπλασε εξ αρχής τον άνθρωπο, τον άφησε ελεύθερο και αυτεξούσιο, συγκρατούμενο μόνο από την εντολή του νόμου» (Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος ΙΔ , Περί φιλοπτωχίας, 25. PG 35, 892Α). Η ελευθερία κάνει, βέβαια, τον άνθρωπο ικανό να προοδεύει προς την πνευματική τελειότητα, συγχρόνως όμως κλείνει μέσα της τον κίνδυνο της παρακοής και της αυτονόμησής του από τον Θεό, με κατάληξη την πτώση, από την οποία προήλθαν και οι τραγικές συνέπειες του κακού στον κόσμο.

Όπως είναι φανερόν, από την παράγραφον αυτήν διεγράφη η με παχέα γράμματα διατύπωσης: «Ένα από τα μεγαλύτερα δώρα του Θεού στον άνθρωπο, και ως συγκεκριμένο φορέα της εικόνας του προσωπικού Θεού, αλλά και ως πρόσωπο που επικοινωνεί με άλλους ανθρώπους, που αντανακλούν κατά χάρη με την ενότητα του ανθρώπινου γένους την ζωή και την κοινωνία των θείων προσώπων της Αγίας Τριάδος, είναι το θείο δώρο της ελευθερίας».

2.

**Περί του αιτήματος βελτιώσεως αναφορών του κειμένου:
«Η Ορθόδοξος Διασπορά».
(Τρίτη, 21-6-2016).**

Κατά την πρώτην Συνεδρίαν της πρωίας της Τρίτης, 21ης Ιουνίου 2016, η Α. Θ. Παναγιώτης, ο Οικουμενικός Πατριάρχης ανεφέρθη με πικρίαν στις υποκινούμενες, ως ετόνισεν, δηλώσεις και διαδηλώσεις ορισμένων οργανωμένων ομάδων πιστών, προθύμων πολεμίων της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου. Ακολούθως ανεκοίνωσε την κατάθεσιν στην Γραμματείαν της Συνόδου υπό της Εκκλησίας της Σερβίας τριών προτάσεων - τροπολογιών στο κείμενο περί τής Αποστολής της Ορθοδόξου Εκκλησίας στον σύγχρονον κόσμον και εζήτησε την αποδοχήν αυτών υπό της Συνόδου.

Μετά την αποδοχήν των τροποποιήσεων αυτών, ανεγνώσθη τόσον το κείμενον περί τής Ορθοδόξου Διασποράς, όσον και ο σχετικός Κανονισμός οργανώσεως και λειτουργίας των συσταθεισών κατά περιοχές Επισκοπικών Συνελεύσεων. Η Α.Θ.Π., ο Οικουμενικός Πατριάρχης, επεσήμανεν ότι, αν και δεν κατέστη ακόμη δυνατή η επιθυμητή κανονική οργάνωσις των Επισκοπικών Συνελεύσεων, εν τούτοις έγιναν σημαντικά βήματα και οι κοινές προσπάθειες απέδωσαν καρπούς για την αρμονικήν λειτουργίαν αυτών, παρά την αρνητικήν στάσιν μιας ή δύο Εκκλησιών. Τα θετικά αυτά βήματα υπεγραμμίσθησαν ευλόγως υπό των Σεβ. Προέδρων των Επισκοπικών Συνελεύσεων Αμερικής και Γερμανίας, ως επίσης και υπό πολλών άλλων μελών της Συνόδου, ενώ επεσημάνθησαν και τα αίτια των υφισταμένων δυσλειτουργιών υπό των Μακαριωτάτων Προκαθημένων Κύπρου, Αλβανίας, Ρουμανίας, Ιεροσολύμων, Αλεξανδρείας και Πολωνίας, και υπό πολλών ωσαύτως Σεβ. Αρχιερέων.

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Οι παρεμβάσεις των Σεβ. Συνέδρων διετυπώθησαν προφορικώς και επικεντρώθησαν αφ' ενός μέν στην διατήρησιν του υφισταμένου κειμένου, όπως αυτό παρεπέμφθη ομοφώνως στην Αγίαν και Μεγάλην Σύνοδον υπό της Συνάξεως των Προκαθημένων των Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών

(Σαμπεζύ, Ιαν. 2016), ως άρτιον εξ επόψεως περιεχομένου και πληρούν τις ανάγκες των Επισκοπικών Συνελεύσεων, αφ' ετέρου δε στην αξιοποίησιν της αυθεντίας της Συνόδου για την άρσιν ορισμένων αντικανονικών πρακτικών και διαπιστωμένων δυσλειτουργιών για την αποτελεσματικωτέραν εκπλήρωσιν υπό των Επισκοπικών Συνελεύσεων του σημαντικού έργου αυτών. Το κείμενον τελικώς εψηφίσθη με επουσιώδεις αλλαγές.

3.

**Περί του αιτήματος βελτιώσεως αναφορών του κειμένου:
«Το Αυτόνομον και ο τρόπος ανακήρυξής του».
(Τετάρτη, 22-6-2016).**

Κατά την πρωϊνήν συνεδρίαν της Τετάρτης, 22ας Ιουνίου 2016, ο Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριάρχης κ. Βαρθολομαίος, Πρόεδρος του ιερού Σώματος, ανεκοίνωσε ότι δεν είχαν εισέτι υπογραφή τα κείμενα, «περί της □ποστολ□ς της Ορθοδόξου Εκκλησίας στον σύγχρονον κόσμον» και «περί της □ρθοδόξου Διασποράς», εκ του λόγου ότι δεν είχε ολοκληρωθή ακόμη η ρωσική μετάφρασις αυτών και εισήγαγε προς συζήτησιν το κείμενον περί του Αυτονόμου και του τρόπου ανακηρύξεως αυτού.

Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερώνυμος, μετά την ανάγνωσιν του σχετικού κειμένου, επαρουσίασε την κατατεθείσαν υπό της Αντιπροσωπείας της Αγιοτάτης Εκκλησίας της Ελλάδος πρότασιν. Συγκεκριμένως, στην παράγραφον 2α αρχικώς αναγραφόταν:

«Η κίνηση και η ολοκλήρωση της διαδικασίας για την απόδοση του χαρακτηρισμού του Αυτονόμου σε τμήμα που ανήκει στην κανονική δικαιοδοσία της Αυτοκέφαλης Εκκλησίας, ανήκει στην κανονική αρμοδιότητά της, προς την οποία αναφέρεται η ανακηρυσσομένη αυτόνομη Εκκλησία. Έτσι:

α) Η τοπική Εκκλησία που ζητάει την αυτονομία της, εάν διαθέτει τις αναγκαίες εκκλησιαστικές και ποιμαντικές προϋποθέσεις, υποβάλλει το σχετικόν αίτημα στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία στην οποία ανήκει, εξηγώντας και τους σοβαρούς λόγους οι οποίοι επιβάλλουν την υποβολήν του αιτήματός της».

Η Αντιπροσωπεία της Εκκλησίας της Ελλάδος, δια του Μακαριωτάτου Προέδρου της, επρότεινε συμπληρωματικώς στην ανωτέρω παράγραφον και τα εξής :

«Εκκλησιαστικές Επαρχίες για τις οποίες εκδόθηκε Πατριαρχικός Τόμος η Πράξι, δεν μπορούν να ζητήσουν να τις χορηγηθεί αυτονομία, και διατηρήται έτσι απαρασάλευτο το υπάρχον εκκλησιαστικόν καθεστώς τους».

Στην παράγραφο 2β του αρχικού κειμένου αναγραφόταν:

«β) Η Αυτοκέφαλη Εκκλησία, που δέχεται το αίτημά της αξιολογεί σε Σύνοδο τις προϋποθέσεις και τους λόγους για τους οποίους υποβλήθηκε το αίτημα και αποφασίζει για την απόδοση η όχι του Αυτονόμου. Σε περίπτωση θετικής απόφασης, εκδίδει τον σχετικό Τόμο, ο οποίος καθορίζει τα γεωγραφικά όρια και τις σχέσεις της Αυτόνομης με την Αυτοκέφαλη Εκκλησία προς την οποία αναφέρεται, σύμφωνα με τα καθιερωμένα κριτήρια της εκκλησιαστικής παράδοσης».

Η Αντιπροσωπεία της Αγιοτάτης Εκκλησίας της Ελλάδος, αντι' αυτού επρότεινε την εξής διατύπωση:

«β) Η Αυτοκέφαλη Εκκλησία, που δέχεται το αίτημά της αξιολογεί σε Σύνοδο τις προϋποθέσεις και τους λόγους για τους οποίους υποβλήθηκε το αίτημα και αποφασίζει για την απόδοση η όχι του Αυτονόμου ομοφώνως. Σε περίπτωση θετικής απόφασης εκδίδει τον σχετικό Τόμο, ο οποίος καθορίζει τα γεωγραφικά όρια και τις σχέσεις της Αυτόνομης με την Αυτοκέφαλη Εκκλησία προς την οποία αναφέρεται, σύμφωνα με τα καθιερωμένα κριτήρια της εκκλησιαστικής παράδοσης».

Ο Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριάρχης λαβών αμέσως τον λόγον ενώπιον ολοκλήρου του ιερού Σώματος, επί του ως είρηται θέματος είπεν: «Για όλες τις Αυτοκέφαλες Εκκλησίες έχουν εκδοθή Τόμοι, που σημαίνει ότι με την λογικήν αυτή, κανένα τμήμα, καμμιάς Αυτοκεφάλου Εκκλησίας δεν θα μπορή να διεκδικήση το αυτόνομον, εφ' όσον για όλες έχει εκδοθή Τόμος η Πράξις. Όμως, απαγορεύεται για όλους το αυτόνομο, με την λογικήν αυτήν». Αναφερόμενος δε ο Παναγιώτατος στο εν Ελλάδι εκκλησιαστικόν καθεστώς των λεγομένων «Νέων Χωρών», διευκρίνισεν ότι το Οικουμενικόν Πατριαρχείον δεν έχει καμμίαν σκέψιν ή πρόθεσιν να χορηγήση αυτονομία στις περιοχές αυτές. Υπεγράμμισεν, όμως, ότι «το Οικουμενικόν Πατριαρχείον θεωρεί ότι πνευματικώς και κανονικώς αυτές οι επαρχίες υπάγονται εις το Οικουμενικόν Πατριαρχείον, το οποίον μετά την περιπέτειαν της Μικρασιατικής Καταστροφής εξεχώρησε την διοικητικήν διευθέτησιν των Μητροπόλεων των Νέων Χωρών εις την αδελφήν Εκκλησίαν της Ελλάδος, την οποίαν θερμώς, είπεν, ευχαριστούμεν για την πρόθυμον ανταπόκρισίν της. Διοικητικώς υπάγονται οι Μητροπόλεις αυτές εις την Εκκλησίαν της Ελλάδος και δεν υπάρχει καμμία αντίρρησις και αμφισβήτησις». Κατέληξε δε τονίζων ενώπιον όλων των πατέρων της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου ότι «δεν υπάρχει κανένας λόγος ανησυχίας, δεν έχομεν καμμίαν πρόθεσιν η σκέψιν αλλαγής, αλλά θα συνεχίση το σημερινόν καθεστώς ως έχει».

Οι διασαφηνίσεις οι οποίες έγιναν, όπως και η διαβεβαίωσις του Παναγιωτάτου Οικουμενικού Πατριάρχου ενώπιον του Συνοδικού Σώματος, «ότι σέβεται απολύτως το

υφιστάμενο εκκλησιαστικό καθεστώς των Μητροπόλεων των λεγομένων «Νέων Χωρών» της Εκκλησίας της Ελλάδος και ουδεμία πρόθεση υπάρχει αμφισβητήσεως η αλλαγής των ισχυόντων» (Δελτίον Τύπου της Ιεράς Συνόδου, 22-6-2016), ήνοιξαν την οδόν για την τελικήν έγκρισιν του σχετικού κειμένου.

Επί του θέματος του Αυτονόμου έλαβον ωσαύτως τον λόγον ορισμένοι εκ των σεπτών Προκαθημένων (ως λ.χ. Ιεροσολύμων, Σερβίας κ. α.) και των Σεβ. Συνοδικών Αρχιερέων για να υποστηρίξουν ότι κάποιες διατάξεις του κειμένου ανοίγουν μίαν επικίνδυνον ατραπόν προς την διοικητικήν πολυδιάσπασιν της Ορθοδόξου Εκκλησίας, με απρόβλεπτες μάλιστα αρνητικές συνέπειες για την ενότητα αυτής. Υπεστηρίχθη επίσης ότι συρρικνούται το καθιερωμένο στην Ορθόδοξον κανονικήν παράδοσιν καθεστώς του Αυτονόμου, καθ' όσον κάθε αυτοκέφαλος Εκκλησία δύναται να επιβάλη διαφορετικόν τύπον Αυτονόμου και εξαρτήσεως από την Αυτοκέφαλον Εκκλησίαν, στην οποίαν αναφέρεται. Τελικώς το τε Κείμενον και ο Κανονισμός λειτουργίας των Επισκοπικών Συνελεύσεων εγένοντο αποδεκτά έπειτα από κάποιες φραστικές βελτιώσεις και διευκρινήσεις.

4.

**Περί του αιτήματος βελτιώσεως αναφορών του κειμένου:
«Περί της Νηστείας».
(Τετάρτη, 22-6-2016).**

Κατά την απογευματινήν Συνεδρίαν της ιδίας ημέρας εισήχθη προς συζήτησιν το κείμενον επί του θέματος «Η σπουδαιότης της νηστείας και η τήρησις αυτής σήμερα». Το κείμενον εθεωρήθη γενικώς ως μία αρτία και περιεκτική έκφρασις του γράμματος και του πνεύματος συνόλου της μακραίωνος Ορθοδόξου εκκλησιαστικής παραδόσεως, γι' αυτό και υπέστη ελάχιστες τροποποιήσεις μετά την ομόφωνον αποδοχήν αυτού υπό της Γ' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκεψέως (Σαμπεζύ, 1986). Κατά τις συζητήσεις επί του θέματος εκφράσθηκε η πλήρης ικανοποίησις των αγίων Προκαθημένων και των Σεβασμιωτάτων Συνοδικών Συνέδρων τόσον ως προς την πληρότητα, όσον και ως προς την ευρύτητα των προοπτικών του κειμένου αναφορικώς προς την ποιμαντικήν διάκρισιν μεταξύ της ευκταίας και επιζητουμένης πάντοτε κανονικής ακριβείας και της μετά μεγάλης προσοχής και κατά περίπτωσιν εφαρμοζομένης εκκλησιαστικής οικονομίας υπό των κατά τόπους αγίων Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών. Το κείμενο εγένετο ομοφώνως δεκτόν ως είχεν.

5.

**Περί του αιτήματος βελτιώσεως αναφορών του κειμένου:
«Το Μυστήριο του Γάμου και τα κωλύματά του»,**

(Πέμπτη, 23-6-2016) .

Κατά την πρωϊνήν συνεδρίαν της Πέμπτης 23ης Ιουνίου 2016, ανεγνώσθη και έλαβε την κατ' αρχήν έγκρισιν, υπό μόνης της Συνάξεως των Προκαθημένων, η Εγκύκλιος της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου μεθ' ορισμένων προσθηκών και λεκτικών διαμορφώσεων. Ως γνωστόν, της Επιτροπής Συντάξεως της Εγκυκλίου μετέσχε δημιουργικώς, ως Εκπρόσωπος της Εκκλησίας της Ελλάδος, ο Σεβ. Μητροπολίτης Ιλίου κ. Αθηναγόρας.

Ακολούθως, ανεγνώσθη και εισήχθη προς συζήτησιν στην ολομέλειαν το κείμενον «Περί του Μυστηρίου του Γάμου και των κωλυμάτων αυτού», όπως αυτό ανεπτύχθη και συνεπληρώθη υπό της Συνάξεως των Μακαριωτάτων Προκαθημένων των Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών (Σαμπεζύ, Ιαν. 2016). Οι συζητήσεις και οι προτάσεις τροπολογιών και προσθηκών επεβεβαίωσαν τόσον την σπουδαιότητα του κειμένου, όσον και την αναγκαιότητα των προβαλλομένων σε αυτό θέσεων για την προστασίαν του μυστηρίου του Γάμου, αλλά και του ιερού θεσμού της οικογενείας. Υπό την έννοιαν αυτήν, η συζήτησις περιστράφη κυρίως περί την διασαφήνισιν της διατυπώσεως της παραγράφου του κειμένου περί των μικτών γάμων, για την οποίαν είχε προβάλει εντόνους αντιρρήσεις η μη υπογράψασα το σχετικόν κείμενον και απουσιάσασα τελικώς Αγιωτάτη Εκκλησία της Γεωργίας. Οι τροπολογίες που προετάθησαν και οι οποίες απεσκόπουν κυρίως στην εξεπόψεως ορθοδόξου κανονικής παραδόσεως επαρκή διευκρίνησιν του γράμματος και του πνεύματος της συγκεκριμένης παραγράφου, υπεστηρίχθησαν υπό των σεπτών Προκαθημένων των Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών και υπό των ομιλησάντων Σεβ. Αρχιερέων και ως εκ τούτου ήρθησαν, ως επί το πλείστον, οι δικαιολογημένες επιφυλάξεις ορισμένων Σεβ. Συνοδικών Συνέδρων ως προς τα όρια της εφαρμογής της εκκλησιαστικής οικονομίας, αναφορικώς προς τους λεγομένους μικτούς γάμους μετά των ετεροδόξων. Τελικώς απεφεύχθη η ρητή αναφορά και δέσμευσις της Συνόδου για ιερολόγησιν των μικτών γάμων, όπερ κανονικώς δεν ευρίσκει έρεισμα, και επελέγη η διακριτική και λελογισμένη, δυνατότης κατά περίπτωσιν «ασκήσεως εκκλησιαστικής οικονομίας». Τελικώς, το κείμενον εψηφίσθη ομοφώνως με μικρές διευκρινιστικές τροποποιήσεις.

6.

Περί του αιτήματος βελτιώσεως αναφορών του κειμένου:

**«Σχέσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας
με τον υπόλοιπον χριστιανικόν κόσμον».**

(Παρασκευή, 24-6-2016) .

Κατά την συνεδρίαση της Παρασκευής 24ης Ιουνίου 2016 εισήχθη προς συζήτηση στην ολομέλεια της Συνόδου το κείμενο «Σχέσεις της Ορθόδοξης Εκκλησίας με τον υπόλοιπον χριστιανικόν κόσμον». Η συζήτηση επί του ευαίσθητου τούτου θέματος υπήρξεν μακρά, κοπιώδης, έντονος σε ορισμένες στιγμές αλλά και δημιουργική. Συγκεκριμένως,

α. Στην παράγραφον 4 το αρχικό κείμενο περιελάμβανε τα εξής:

«Η Ορθόδοξη Εκκλησία προσεύχεται ακατάπαυστα «υπέρ της των πάντων ενώσεως» και καλλιεργεί πάντοτε τον διάλογο με όσους είναι χωρισμένοι από αυτήν, με τους πλησίον και με αυτούς που είναι μακριά της, μάλιστα δε πρωτοστάτησε στο να αναζητήσει συγχρόνους δρόμους και τρόπους, ώστε να αποκατασταθεί η ενότητα των χριστιανών, πήρε μέρος στην Οικουμενική Κίνηση από την αρχή της ακόμη, και βοήθησε στη διαμόρφωση και την περαιτέρω εξέλιξή της. Άλλωστε η Ορθόδοξη Εκκλησία, χάρι στο οικουμενικό και φιλόανθρωπο πνεύμα που την διακρίνει, το οποίο σύμφωνα με το θείο λόγο, ζητάει «πάντας ανθρώπους σωθήναι και εις επίγνωσιν αληθείας ελθείν» (Α' Τιμ. 2,4), πάντοτε αγωνίζεται για την αποκατάσταση της χριστιανικής ενότητας. Διότι η Ορθόδοξη συμμετοχή στην κίνηση για την αποκατάσταση τῆς ενότητας των χριστιανών, καθόλου δεν είναι ξένη προς τη φύση και την ιστορία της ορθόδοξης Εκκλησίας, αλλά αποτελεί συνεπή έκφραση της αποστολικής πίστεως και παράδοσης, μέσα σε νέες ιστορικές συνθήκες».

Αντ' αυτής της διατυπώσεως, η Αντιπροσωπεία της Εκκλησίας της Ελλάδος εξήτησε την ως κάτωθι αλλαγή:

«Η Ορθόδοξη Εκκλησία προσεύχεται ακατάπαυστα «υπέρ της των πάντων ενώσεως» και καλλιεργεί πάντοτε τον διάλογο με όσους είναι χωρισμένοι από αυτήν, με τους πλησίον και με αυτούς που είναι μακριά της, μάλιστα δε πρωτοστάτησε στο να αναζητήσει συγχρόνους δρόμους και τρόπους, ώστε να αποκατασταθεί η ενότητα των χριστιανών, πήρε μέρος στην Οικουμενική Κίνηση από την αρχή της ακόμη, και βοήθησε στη διαμόρφωση και την περαιτέρω εξέλιξή της. Άλλωστε η Ορθόδοξη Εκκλησία χάρι στο οικουμενικό και φιλόανθρωπο πνεύμα που την διακρίνει, το οποίο σύμφωνα με το θείο λόγο, ζητάει «πάντας ανθρώπους σωθήναι και εις επίγνωσιν αληθείας ελθείν» (Α Τιμ. 2,4), πάντοτε αγωνίζεται για την αποκατάσταση της χριστιανικής ενότητας. Διότι η Ορθόδοξη συμμετοχή στην κίνηση για την αποκατάσταση της ενότητας των λοιπών χριστιανών, καθόλου δεν είναι ξένη προς την φύση και την ιστορία της ορθόδοξης Εκκλησίας, αλλά αποτελεί συνεπή έκφραση της αποστολικής πίστεως και παράδοσης, μέσα σε νέες ιστορικές συνθήκες».

Το Συνοδικόν Σώμα απεδέχθη την αλλαγήν του συγκεκριμένου σημείου και διαμόρφωσε το κείμενον στο επίμαχον σημείον ως εξής:

«Διότι η ορθόδοξη συμμετοχή στην κίνηση για την αποκατάσταση της ενότητας με τους άλλους χριστιανούς στην Μία, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία καθόλου δεν είναι ξένη προς τη φύση και την ιστορία της Ορθόδοξης Εκκλησίας, αλλά αποτελεί συνεπή έκφραση της αποστολικής πίστεως και παράδοσης, μέσα σε νέες ιστορικές συνθήκες».

β. Στην παράγραφον 5 του αρχικού κειμένου αναγραφόταν:

«Οι σύγχρονοι διμερείς θεολογικοί διάλογοι της Ορθόδοξης Εκκλησίας όπως και η συμμετοχή της στην Οικουμενική κίνηση στηρίζονται πάνω στην πεποίθηση αυτή της Ορθοδοξίας και του οικουμενικού της πνεύματος με στόχο να αναζητηθεί, βάσει της πίστεως και της παράδοσης της αρχαίας εκκλησίας των επτά Οικουμενικών Συνόδων, η χαμένη ενότητα των χριστιανών».

Αντ' αυτού του κειμένου η Αντιπροσωπεία της Εκκλησίας της Ελλάδος επρότεινε την εξής διατύπωσιν:

«Οι σύγχρονοι διμερείς θεολογικοί διάλογοι της Ορθόδοξης Εκκλησίας, όπως και η συμμετοχή της στην Οικουμενική κίνηση, στηρίζονται πάνω στην πεποίθηση αυτή της Ορθοδοξίας και του οικουμενικού της πνεύματος με στόχο την αναζήτηση, βάσει της πίστεως και της παράδοσης της αρχαίας Εκκλησίας των επτά Οικουμενικών Συνόδων, της χαμένης ενότητας των λοιπών χριστιανών».

Το Συνοδικόν Σώμα διεμόρφωσεν τελικώς το συγκεκριμένον σημείον ως εξής:

«Οι σύγχρονοι διμερείς θεολογικοί διάλογοι της Ορθόδοξης Εκκλησίας, όπως και η συμμετοχή της στην Οικουμενική κίνηση, στηρίζονται πάνω στην πεποίθηση αυτή της Ορθοδοξίας και του οικουμενικού της πνεύματος με στόχο την αναζήτηση βάσει της πίστεως και της παράδοσης της αρχαίας εκκλησίας των επτά Οικουμενικών Συνόδων, της χαμένης ενότητας όλων των χριστιανών».

γ. Στην παράγραφον 6 του αρχικού κειμένου αναγραφόταν:

«Κατά την οντολογική φύση της Εκκλησίας η ενότητά της είναι αδύνατο να διαταραχθεί. Η Ορθόδοξη Εκκλησία αναγνωρίζει την ιστορική ύπαρξη άλλων χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιών που δεν ευρίσκονται σε κοινωνία μαζί της...».

Αντ' αυτού η Αντιπροσωπεία της Εκκλησίας της Ελλάδος, δια στόματος του Μακαριωτάτου Προέδρου αυτής, επρότεινε επιμόνως την κάτωθι διατύπωσιν:

«Κατά την οντολογική φύση της Εκκλησίας η ενότητά της είναι αδύνατο να διαταραχθεί. Η Ορθόδοξη Εκκλησία γνωρίζει

την ιστορική ύπαρξιν άλλων χριστιανικών ομολογιών και κοινοτήτων που δεν ευρίσκονται σε κοινωνία μαζί της...».

Για την πρότασιν αυτήν της Εκκλησίας της Ελλάδος, ως είναι ήδη γνωστόν, ηγέρθη μεγάλη συζήτησις στην Αγίαν και Μεγάλην Σύνοδον, η οποία ωδήγησε σε έντονες διχογνωμίες, διαστάσεις απόψεων και αντεγκλήσεις από μέρους ορισμένων Εκκλησιών που συμμετείχαν σ' αυτήν και διεφάνη κίνδυνος διασπάσεως ή και διακοπής ακόμη της Συνόδου. Χαρακτηριστική του φορτισμένου κλίματος που επεκράτησε ήταν και η μη εγκριθείσα τελικώς πρότασις της Εκκλησίας της Σερβίας που εζήτησε «να θεωρηθούν αι εν Κρήτη Συνοδικαί εργασίαι ως η πρώτη φάσις της όλης Συνοδικής πορείας και να κηρυχθή η περαίωσις της Συνόδου μετέπειτα, εν καιρώ, κατόπιν συζητήσεων, εφ' όλης της ύλης, και τη εκ των υστέρων συμμετοχή πασών των Εκκλησιών». Ενώπιον του ορατού πλέον κινδύνου η Αντιπροσωπεία της Εκκλησίας της Ελλάδος, έχουσα βαθείαν συναίσθησιν της κρισιμότητος των στιγμών, αλλά και της γενικώτερας ευθύνης της έναντι συνόλου της Εκκλησίας, μετά από πολύωρον και εναγώνιον διαβούλευσιν, πρωτοστατούντος του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερωνύμου και με την σχεδόν ομόφωνον και σύμφωνον γνώμην των Σεβ. μελών της ημετέρας Αντιπροσωπείας, επανήλθε την πρωΐαν του Σαββάτου 25ην Ιουνίου, με νέαν πρότασιν, τροποποιητικήν της σχετικής Αποφάσεως της Ι.Σ.Ι. (24-25 Μαΐου 2016). Η Αντιπροσωπεία της Εκκλησίας της Ελλάδος επρότεινε στην παράγραφον 6 του αρχικού κειμένου όπου εγράφετο ότι: «Η Ορθόδοξος Εκκλησία αναγνωρίζει την ιστορική ύπαρξιν άλλων Χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιών», την παρακάτω νέαν διατύπωσιν: **«Η Ορθόδοξος Εκκλησία αποδέχεται την ιστορική ονομασίαν άλλων ετεροδόξων Χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιών...».** Η πρότασις αυτή τελικώς έγινε αποδεκτή από το Συνοδικόν Σώμα, τό ποον και διεμόρφωσε την εν λόγω παράγραφον ως ακολούθως:

«Κατά την οντολογική φύση της Εκκλησίας, η ενότητά της είναι αδύνατο να διαταραχθεί. Παρά ταύτα η Ορθόδοξη Εκκλησία αποδέχεται την ιστορική ονομασία των άλλων ετεροδόξων χριστιανικών Εκκλησιών και Ομολογιών οι οποίες δεν έχουν κοινωνία μαζί της, αλλά πιστεύει ότι οι σχέσεις της προς αυτές πρέπει να στηρίζονται όσο είναι δυνατόν στην πιο γρήγορη και αντικειμενικότερη αποσαφήνισή του όλου εκκλησιολογικού θέματος και ιδιαιτέρως της γενικότερης από αυτές διδασκαλίας ως προς τα μυστήρια, την χάρη, την ιερωσύνη και την αποστολική διαδοχή. Έτσι, ήταν ευνοϊκά και θετικά διατεθειμένη, τόσο για θεολογικούς, όσο και για ποιμαντικούς λόγους, σε θεολογικό διάλογο με τους λοιπούς χριστιανούς, σε διμερές και πολυμερές επίπεδο και γενικότερα προς την συμμετοχή προς την οικουμενική κίνηση των νεότερων χρόνων, με την πεποίθησιν ότι με τον διάλογο

δίνει δυναμική μαρτυρία του πληρώματος της χριστιανικής αλήθειας και των πνευματικών της θησαυρών προς τους έξω από αυτήν, με αντικειμενικό σκοπό την διευκόλυνση της οδού που οδηγεί προς την ενότητα».

Ο Μακαριώτατος Πρόεδρος του ιερού Σώματός μας προς διασαφήνισιν του όλου θέματος εδήλωσε σχετικώς και τα κάτωθι: **«Με την τροπολογία αυτήν πετυχαίνουμε μία Συνοδική Απόφαση που για πρώτη φορά στην ιστορίαν περιορίζει το ιστορικόν πλαίσιον των σχέσεων προς τους ετεροδόξους όχι στην ύπαρξη, αλλά ΜΟΝΟ στην ιστορική ονομασία αυτών ως ετεροδόξων χριστιανικών Εκκλησιών ή Ομολογιών. Οι εκκλησιολογικές συνέπειες της αλλαγής αυτής είναι αυτονόητες. Όχι μόνο δεν επηρεάζουν αρνητικώς με οποιοδήποτε τρόπο τη μακραίωνη ορθόδοξη παράδοση, αλλ' αντιθέτως προστατεύεται με πολύ σαφή τρόπο η ορθόδοξη εκκλησιολογία».**

Αξία ιδιαιτέρας μνείας τυγχάνει και η επί του θέματος αυτού γραπτώς διατυπωθείσα θέσις του Πανιερωτάτου Επισκόπου Μπάτσκας κ. Ειρηναίου (Εκκλησία Σερβίας), ειπόντος σχετικώς ότι: «Η Ελλαδική διατύπωσις τυγχάνει προσεκτικωτέρα και ακινδυνωτέρα, ως αποφεύγουσα σοφώς το ενδεχόμενον της εξισώσεως της «ιστορικής ονομασίας» και του οντολογικού περιεχομένου του όρου εκκλησία, δεν διαφέρει όμως ριζικώς της προτέρας διατυπώσεως, καθ' ότι 'ή ιστορική ύπαρξις' δεν ισοδυναμεί αυτομάτως προς την αναγνώρισιν της εκκλησιαστικής φύσεως και υποστάσεως των υπό την εν λόγω επωνυμίαν υπάρχοντων εκκλησιαστικών ή αν θέλετε, εκκλησιομόρφων οργανισμών».

δ. Στην αρχικήν παράγραφον 17 αναγραφόταν:

«Οι τοπικές Ορθόδοξες Εκκλησίες - μέλη του Π.Σ.Ε., συμμετέχουν πλήρως και ισότιμα στον οργανισμό του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών και συμβάλλουν με όλα τα μέσα που διαθέτουν στην μαρτυρία της αλήθειας και την προαγωγή της ενότητας των χριστιανών».

Αντ' αυτού του κειμένου η Αντιπροσωπεία της Εκκλησίας της Ελλάδος επρότεινε την εξής διατύπωσιν:

*«Οι τοπικές Ορθόδοξες Εκκλησίες - μέλη του Π.Σ.Ε., συμμετέχουν πλήρως και ισότιμα στον οργανισμό του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών και συμβάλλουν με όλα τα μέσα που διαθέτουν στην προώθηση της **ειρηνικής συνύπαρξης και της συνεργασίας πάνω στις μεγαλύτερες κοινωνικοπολιτικές προκλήσεις και τα προβλήματα**».*

Η πρότασις αυτή δεν έγινε αποδεκτή από το Συνοδικό Σώμα.

ε. Στην παράγραφον 20 του αρχικού κειμένου αναγραφόταν:

«Οι προοπτικές των θεολογικών διαλόγων της Ορθόδοξης Εκκλησίας με τις άλλες χριστιανικές Εκκλησίες και Ομολογίες προσδιορίζονται πάντοτε με βάση τα κανονικά

κριτήρια της Εκκλησιαστικής παράδοσης που είναι ήδη διαμορφωμένη. (Κανόνες 7 της Β και 95 της Πενθέκτης Οικουμενικών Συνόδων)».

Αντ' αυτού η Ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδος απεφάσισε να προτείνει την εξής ανασύνταξιν και διατύπωσιν:

«Οι προοπτικές των θεολογικών διαλόγων της Ορθόδοξης Εκκλησίας με τις άλλες χριστιανικές ομολογίες και κοινότητες προσδιορίζονται πάντοτε με βάση τις αρχές της Ορθόδοξης Εκκλησιολογίας και των κανονικών κριτηρίων της εκκλησιαστικής παράδοσης, που είναι ήδη διαμορφωμένη σύμφωνα με τους ιερούς κανόνες των Οικουμενικών και Τοπικών Συνόδων και με όσα αναγνωρίστηκαν από αυτές, όπως είναι οι Κανόνες 46, 47 και 50 των Αγίων Αποστόλων, οι 8 και 19 της Α Οικουμενικής Συνόδου, ο 7 της Β Οικουμενικής, ο 95 της Πενθέκτης, και ο 7 και ο 8 της Λαοδικείας.

Διευκρινίζεται, ότι όταν εφαρμόζεται η κατ' οικονομίαν είσοδος των ετεροδόξων με Λίβελλο (έγγραφο αποκήρυξης της πλάνης) και άγιο Χρίσμα, αυτό δεν σημαίνει ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία αναγνωρίζει την εγκυρότητα του Βαπτίσματος η και των υπολοίπων μυστηρίων τους».

Το Συνοδικόν Σώμα επέλεξε την ακόλουθον διατύπωσιν για την παράγραφον αυτήν, προκειμένου να ικανοποιήσει την επιθυμίαν που εκφράσθηκε από ορισμένες Εκκλησίες, μεταξύ των οποίων και της Ελλάδος:

«Οι προοπτικές των θεολογικών διαλόγων της Ορθόδοξης Εκκλησίας με τον υπόλοιπο χριστιανικό κόσμο προσδιορίζονται πάντοτε με βάση τις αρχές της Ορθόδοξης Εκκλησιολογίας και των κανονικών κριτηρίων της εκκλησιαστικής παράδοσης, που είναι ήδη διαμορφωμένη». Η εν μέρει αποδοχή της προτάσεώς μας στο συγκεκριμένον ευαίσθητον σημείον, ως είναι εύλογον, δεν ανέπαυσε πλήρως την Εκκλησίαν μας.

στ. Στην παράγραφον 22 αρχικώς αναγραφόταν:

«Η Ορθόδοξη Εκκλησία θεωρεί καταδικαστέα κάθε διάσπαση της ενότητας της Εκκλησίας, από άτομα ή ομάδες με την πρόφαση της τήρησης ή δήθεν της υπεράσπισης της γνήσιας Ορθοδοξίας. Όπως μαρτυρεί η όλη ζωή της Ορθόδοξης Εκκλησίας, η διατήρηση της γνήσιας Ορθόδοξης πίστεως διασφαλίζεται μόνο με το Συνοδικό σύστημα το οποίο ανέκαθεν στην Εκκλησία αποτελούσε τον αρμόδιο και τελικό κριτή γύρω από τα θέματα της πίστεως».

Αντ' αυτού η Ιεραρχία της Αγιοτάτης Εκκλησίας της Ελλάδος προέκρινε να προτείνει την εξής ανασύνταξιν και διατύπωσιν:

«Η Ορθόδοξη Εκκλησία θεωρεί καταδικαστέα κάθε διάσπαση της ενότητας της Εκκλησίας, από άτομα ή ομάδες με την πρόφαση της τήρησης η δήθεν της υπεράσπισης της γνήσιας Ορθοδοξίας. Όπως μαρτυρεί η όλη ζωή της Ορθόδοξης

Εκκλησίας, η διατήρηση της γνήσιας Ορθόδοξης πίστης διασφαλίζεται (...) με το Συνοδικό σύστημα (**Κανόνες 6 της Β Οικουμενικής και 14 και 15 της Πρωτοδευτέρας Συνόδου**)».

Η πρόταση αυτή δεν έγινε αποδεκτή.

ζ. Στην παράγραφον 23 αρχικώς αναγραφόταν:

I. «*Η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει κοινή τη συνείδηση της αναγκαιότητας του διαχριστιανικού θεολογικού διαλόγου, γι' αυτό και κρίνει αναγκαίο να συνοδεύεται αυτός πάντοτε από την μαρτυρία μέσα στον κόσμο με πράξεις αμοιβαίας κατανόησης και αγάπης, οι οποίες εκφράζουν την «ανεκκλάλητον χαράν» (την ανέκφραστη χαρά) του Ευαγγελίου (Α' Πέτρ. 1,8), ενώ αποκλείεται κάθε πράξη η άλλη προκλητική ενέργεια ομολογιακού ανταγωνισμού*».

II. Στην συνέχεια του κειμένου αυτού αναγραφόταν: «*Κάτω από το πνεύμα αυτό, η Ορθόδοξη Εκκλησία θεωρεί σημαντικό, όλοι οι χριστιανοί, εμπνεόμενοι από τις κοινές θεμελιώδεις αρχές της πίστης μας, να προσπαθήσουμε να δώσουμε ολοπρόθυμη και αλληλέγγυα απάντηση, βασισμένη στο ιδανικό πρότυπο του ανακαινισμένου εν Χριστώ ανθρώπου, στα ακανθώδη προβλήματα με τα οποία μας προκαλεί ο σύγχρονος κόσμος*».

Η Αντιπροσωπεία της Εκκλησίας της Ελλάδος, αντ' αυτού επρότεινε την επαναδιατύπωσιν της παραγράφου 23 ως εξής:

«*Η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει κοινή τη συνείδηση της αναγκαιότητας του διαχριστιανικού θεολογικού διαλόγου, γι' αυτό και κρίνει αναγκαίο να συνοδεύεται αυτός πάντοτε από την μαρτυρία μέσα στον κόσμο με πράξεις αμοιβαίας κατανόησης και αγάπης, οι οποίες εκφράζουν την «ανεκκλάλητον χαράν» του Ευαγγελίου (Α Πέτρ. 1,8), ενώ αποκλείεται κάθε πράξη η άλλη προκλητική ενέργεια ομολογιακού ανταγωνισμού (Ουνίας). Κάτω από το πνεύμα αυτό, η Ορθόδοξη Εκκλησία θεωρεί σημαντικό, όλοι οι χριστιανοί, εμπνεόμενοι από τις κοινές θεμελιώδεις αρχές του Ευαγγελίου, να προσπαθήσουμε να δώσουμε στα (...) ακανθώδη προβλήματα του σύγχρονου κόσμου μια ολοπρόθυμη και αλληλέγγυα απάντηση, βασισμένη στο (...) πρότυπο του ανακαινισμένου εν Χριστώ ανθρώπου*».

Το Συνοδικόν Σώμα απεδέχθη την πρότασιν αυτήν και διεμόρφωσε την παράγραφον ως εξής:

«*Η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει κοινή τη συνείδηση της αναγκαιότητας του διαχριστιανικού θεολογικού διαλόγου, γι' αυτό και κρίνει αναγκαίο να συνοδεύεται αυτός πάντοτε από την μαρτυρία μέσα στον κόσμο με πράξεις αμοιβαίας κατανόησης και αγάπης, οι οποίες εκφράζουν την «ανεκκλάλητον χαράν» του Ευαγγελίου (Α Πέτρ. 1,8), ενώ*

αποκλείεται κάθε πράξη προσηλυτισμού, **ουνίας** η άλλη προκλητική ενέργεια ομολογιακού ανταγωνισμού. Κάτω από το πνεύμα αυτό, η Ορθόδοξη Εκκλησία θεωρεί σημαντικό, όλοι οι χριστιανοί, εμπνεόμενοι από τις κοινές θεμελιώδεις αρχές του Ευαγγελίου, να προσπαθήσουμε να δώσουμε στα ακανθώδη προβλήματα του σύγχρονου κόσμου, μια ολοπρόθυμη και αλληλέγγυα απάντηση, βασισμένη στο πρότυπο του ανακαινισμένου εν Χριστώ ανθρώπου».

η. Στην παράγραφον 24 του αρχικού κειμένου αναγραφόταν:

«Η Ορθόδοξη Εκκλησία γνωρίζει ότι η κίνηση για αποκατάσταση της ενότητας των χριστιανών παίρνει νέες μορφές για να ανταποκριθεί στις καινούργιες συνθήκες και να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις του σύγχρονου κόσμου. Είναι απαραίτητο η Ορθόδοξη Εκκλησία να συνεχίζει να δίνει την μαρτυρία της στον διχασμένο χριστιανικό κόσμο, βασισμένη στην αποστολική παράδοση και πίστη της».

Η Αντιπροσωπεία της Εκκλησίας της Ελλάδος, αντ' αυτού επρότεινε την εξής διατύπωση:

«Η Ορθόδοξη Εκκλησία γνωρίζει ότι η κίνηση για αποκατάσταση της ενότητας των χριστιανών παίρνει νέες μορφές για να ανταποκριθεί στις καινούργιες συνθήκες και να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις του σύγχρονου κόσμου. Είναι απαραίτητο η Ορθόδοξη Εκκλησία να συνεχίζει να δίνει την μαρτυρία της στον διχασμένο **υπόλοιπο** χριστιανικό κόσμο βασισμένη στην αποστολική παράδοση και πίστη της».

Η παραπάνω προσθήκη δεν έγινε δεκτή από το Συνοδικό Σώμα.

θ. Στην τελευταίαν, μη αριθμημένην παράγραφον του κειμένου, αναγραφόταν:

«Προσευχόμαστε, οι χριστιανοί να εργασθούν από κοινού ώστε να γίνει πλησιέστερη η ημέρα, κατά την οποία ο Κύριος θα εκπληρώσει την ελπίδα των Ορθοδόξων Εκκλησιών και θα γίνει μία ποιμνη, ένα ποιμένας (Ιω. 10,16)».

□ Αντιπροσωπεία της Εκκλησίας της Ελλάδος, αντί αυτού επρότεινε την εξής διατύπωση:

«Προσευχόμαστε να εργασθούν από κοινού οι χριστιανοί ώστε να γίνει πλησιέστερη η ημέρα, κατά την οποία ο Κύριος θα εκπληρώσει την ελπίδα της **Ορθόδοξης Εκκλησίας** για συγκέντρωση σ' αυτή όλων των σκορπισμένων και να γίνει μία ποιμνη, ένα ποιμένας (Ιω. 10,16)».

Η ολομέλεια της Συνόδου δεν απεδέχθη αλλαγές σ' αυτήν την παράγραφον.

Μετά το τέλος της συζητήσεως του ανωτέρω κειμένου με τις επενεχθείσες διορθώσεις, τροποποιήσεις και συμπληρώσεις, το ιερόν Σώμα ενέκρινε το κείμενον, το οποίον όμως δεν υπεγράφη υπ' απάντων των μελών. Ακολούθως

ανεγνώσθησαν η τε Εγκύκλιος και το Μήνυμα της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, τα οποία και ενεκρίθησαν ενθουσιωδώς. Τις εργασίες της Ιεράς Συνόδου κατέκλεισε με χρησίμους επισημάνσεις και ευχαριστίες ο Παναγιώτατος Πρόεδρος αυτής, Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος, δους δόξαν στον Τρισάγιον Θεόν για την τοιαύτην μεγάλην ευλογίαν.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΑΚΤΕΟΥ

**Μακαριώτατε Άγιε Πρόεδρε,
Πολυσέβαστοι πατέρες και πολυτίμητοι αδελφοί,**

Εφθάσαμε, συν Θεώ, προς το τέλος της παρούσης Εισηγήσεως. Καίτοι το παρόν κεφάλαιον κατ' ακρίβειαν της διατυπώσεως του σχετικού αναθετηρίου Συνοδικού εγγράφου, θα μπορούσε και να παραλειφθή προς ιδικήν σας άνεσιν από την πολύωρον καταπόνησιν και ιδικόν μας κουφισμόν, ίνα του θείου Γρηγορίου, του αληθούς Θεολόγου, ενθυμηθώμεν λέγοντος: «Φύσει μεν γαρ άπας λόγος σαθρός και ευκίνητος, και δια τον αντιμαχόμενον λόγον ελευθερίαν ουκ έχων, ο δε περί Θεού (και περί των του Θεού), τοσούτω μάλλον, όσω μείζον το υποκείμενον, και ο ζήλος πλείων, και ο κίνδυνος χαλεπώτερος» (Αγ. Γρηγόριου Θεολόγου. Περί της εν διαλέξεσιν ευταξίας, λόγος 32.14), νικώμεν τον δισταγμόν παρατείνοντες δι' ολίγον χρόνον τον λόγον ευελπιστούντες ότι η παράτασις αυτή θα εισφέρει ορισμένες καλές αφορμές δημιουργικού προβληματισμού στο περί του πρακτέου εύλογο ερώτημα.

Η επί το αυτό Συνέλευσις 162 Ορθοδόξων Επισκόπων εκ της μεγάλης πλειονοψηφίας των ανά τον κόσμον Αυτοκεφάλων Ορθοδόξων Εκκλησιών αυτή καθ' εαυτήν, μετά δε και την πάροδον ιδιαιτέρως μεγάλου χρονικού διαστήματος, κατά το οποίον ο ιερώτατος αυτός χαρισματικός θεσμός της Αγιωτάτης Ορθοδόξου Εκκλησίας είχε ατονίσει, για ποικίλους εσωτερικούς και εξωτερικούς λόγους, συνιστά ένα βαρύνουσα σημασίας εκκλησιαστικό γεγονός. Στόχος ήταν να προσφερθή στους εντός «της ημετέρας αυλής» ευρισκομένους αδελφούς αλλά και σε κάθε άνθρωπον καλής προαιρέσεως η αγιοπνευματική μαρτυρία της αγίας Ορθοδόξου Εκκλησίας, ως βεβαίας παρουσίας «της Βασιλείας του Θεού εληλυθυίας εν δυνάμει» (Μαρκ. θ, 1). Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος, κατά ρητήν δήλωσίν της (Εγκύκλιος Α. Μ. Συνόδου), αποτελεί την συνέχειαν των αγίων επτά Οικουμενικών Συνόδων, καθώς και των άλλων μεγάλων τοπικών Συνόδων, από τις οποίες μερικές έχουν κύρος Οικουμενικών Συνόδων, ως λ.χ. η επί Μεγάλου Φωτίου, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, Μεγάλη Σύνοδος (879-880), οι επί Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά συγκληθείσες Μεγάλες Σύνοδοι (1341, 1351, 1368), με τις οποίες διεκηρύχθη η

σώζουσα αλήθεια της αγίας ορθόδοξου Εκκλησίας στα θέματα της εκπορεύσεως του Αγίου Πνεύματος και της μεθέξεως υπό του ανθρώπου των ακτίστων θείων ενεργειών, περί των οποίων εξεφράσθη εσφαλμένως και αντιευαγγελικώς η αστοχήσασα περί την πίστιν ετερόδοξος Εσπερία, οι εν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλες Σύνοδοι των ετών 1484 για την αποκήρυξιν της Συνόδου της Φερράρας-Φλωρεντίας (1438-1439), και των ετών 1628, 1642, 1672 και 1691 για την αποκήρυξιν αιρετικών προτεσταντικών δοξασιών, ως και του έτους 1872 για την καταδίκην του εθνοφυλετισμού ως εκκλησιολογικής αιρέσεως. Η αγία Ορθόδοξος Εκκλησία, ως κοινωνία θεώσεως και «Σώμα Χριστού» (Μθ. κστ, Α Κορ. ι, 16-17, κ. α.) απέδειξεν εμπράκτως την προσήλωσίν της στον ιερώτατον Συνοδικόν θεσμόν, που αποτελεί αγία κληρονομία των θεοφόρων Πατέρων μας και συστατικόν στοιχείον αυτής της ιδίας της Εκκλησίας μας, η οποία «όνομα Συνόδου κέκτηται», κατά τον χρυσορόα οικουμενικόν διδάσκαλόν της. Θα ημπορούσαμε όλοι μας οι, θεία συνάρσει, εκείσε συνελθόντες, ως Εκπρόσωποι των Εκκλησιών μας μετά του ιερού ψαλμωδού να είπωμεν το: «σήμερον η χάρις του Παναγίου Πνεύματος ημάς συνήγαγεν». Η εικών και μόνον τόσων Συνοδικών Πατέρων, συνελθόντων εκ Βορρά και Νότου, Ανατολής και Δύσεως παρέπεμπε σαφώς σε ιστορικές στιγμές της πολιάς χριστιανικής αρχαιότητας, όπως αυτές διασώζονται ως κατωτέρω υπό της γραφίδος του εκκλησιαστικού ιστορικού, Ευσεβίου Καισαρείας, στην συγγραφήν του περί των συνελθόντων εν Νικαία 318 θεοφόρων Πατέρων: **«Των δε του Θεού λειτουργών οι μεν χρόνου μήκει τετιμημένοι, οι δε βίου στερρότητι και καρτερίας υπομονή, οι δε τω μέσω τρόπω κατεκοσμούντο. Ησαν δε τούτων οι μεν χρόνου μήκει τετιμημένοι, οι δε νεότητι και ψυχής ακμή διαλάμποντες, οι δε άρτι παρελθόντες επί τον της λειτουργίας δρόμον»**. Είχομεν την ευκαιρίαν, χάρις στην εύστροφον και οξυδερκή Προεδρίαν του Παναγιωτάτου Οικουμενικού Πατριάρχου, του πολλά μογήσαντος για την σύγκλησιν και την ολοκλήρωσιν του ιερού αυτού εγχειρήματος, να ακούσωμεν τις ποιμαντικές εμπειρίες, ανησυχίες, προβληματισμούς, μαρτυρίες αδελφών συνεπισκόπων, οι οποίοι συνδιακονούν το αγιώτατον μυστήριον της Εκκλησίας στα μήκη και τα πλάτη της υψηλίου. Το γεγονός τούτο επλούτισε την εκκλησιαστικήν εμπειρίαν όλων μας. Και μόνον η εν Χριστώ κοινωνία, αναστροφή και συμπνευματισμός θα ήταν ικανά για να δοξάσωμεν τον Θεόν για την ευλογίαν αυτήν, καθώς κατά το γνωστόν πατερικόν απόφθεγμα: «Είδες, γαρ, φησί, τον αδελφόν σου, είδες τον Θεόν σου» (Μ. Γεροντικόν, Κλήμης Αλεξανδρείας, Στρωματείς 1,19.). Οι Μεγάλες Σύνοδοι της Εκκλησίας μας, ως εξαιρετικά και χαρισματικού χαρακτήρος γεγονότα, έχουν ασφαλώς θεανθρωπίνην διάστασιν, όπως επιβεβαιώνει και η γνωστή Αποστολική διατύπωσις της Συνόδου των Ιεροσολύμων (49 μ.Χ.): «έδοξε τω Αγίω Πνεύματι και ημίν» (Πραξ. 15, 23-29). Τούτο καθιστά τον ανθρώπινον παράγοντα, ως συνεργόν και διάκονον της θείας χάριτος στην διατύπωσιν της αληθείας, η οποία σώζει και

ελευθερώνει τον άνθρωπον, ιδιαιτέρως προνομιούχον, αλλά και συγκλονιστικώς υπόλογον. Έλεγε χαρακτηριστικώς ο αείμνηστος θεολόγος, Πρωτοπρ. Ιωάννης Ρωμανίδης ότι: «Η Σύνοδος δεν φτιάχνει πατέρες, αλλά αποτελείται από Πατέρες». Η δε θεοπνευστία τους συναρτάται αμέσως από την βούλησιν και την δυνατότητα προσωπικής οικειώσεως, μέσα από την κάθαρσιν του νοός και του φωτισμού, των ακτίστων ενεργειών του Θεού. Κατά συνέπειαν, Πατέρες έχει η Εκκλησία πάντοτε. Με όλως γλαφυρώτατον, αλλά και βαθυνούστατον λόγον υποστηρίζει, εν άλλαις λέξεσιν, την ανωτέρω θέσιν ο πολιός αγιορείτης Γέρων Βασίλειος (Γοντικάκης), γράφων: «Αυτοί που λένε, κάποτε υπήρχαν μεγάλοι Πατέρες και θεολόγοι, σήμερα όχι, μιλούν ως αλλειτούργητοι. Οι όντως αληθινοί εν Πνεύματι, αν μία φορά υπάρξουν, δεν χάνονται ποτέ. Μπαίνουν στο συλλείτουργο της αειζωίας. Είναι πάντοτε παρόντες». Συνεχίζων δε προσθέτει: «Το εάν θα ονομασθή μία Σύνοδος Οικουμενική η όχι και το ποιά θέση θα πάρη στη ζωή της Εκκλησίας, δεν είναι θέμα ανθρωπίνης αποφάσεως, αλλά έργο της ζώσης εν Πνεύματι Εκκλησιαστικής συνειδήσεως που κρίνει και κατατάσσει απλανάς κάθε Σύνοδο».

Είναι αληθές ότι η, χάριτι Θεού, συγκληθείσα Μεγάλη Σύνοδος είχε τα ιδικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα, τα οποία την διαφοροποιούν σε ορισμένα σημεία από παλαιότερες, ως λ.χ. η ομοφωνία στην λήψιν των τελικών αποφάσεων, η υιοθέτησις μιας και μόνης ψήφου για κάθε Εκκλησίαν, η συμμετοχή συγκεκριμένου αριθμού μελών από κάθε Αυτοκέφαλον Εκκλησίαν

κ. ά. Οι διαφοροποιήσεις αυτές είναι αληθές ότι εδημιούργησαν ένα ζωηρόν, αναμενόμενον και πολυμερή προβληματισμόν. Ενδεικτική τυγχάνει η αξιοπρόσεκτος θέσις του Μακ. Αρχιεπισκόπου Αλβανίας κ. Αναστασίου ειπόντος στην επίσημον εναρκτήριον προσφώνησίν του, ότι, θα προτιμούσε στις αποφάσεις της Συνόδου να ίσχυε η Πατερική αρχή: «η των πλειόνων ψήφος κρατείτω». Αξιοσημείωτος είναι και η διαπίστωσις του Πανιερωτάτου Επισκόπου Μπάτσκας κ. Ειρηναίου (Εκκλησία της Σερβίας) ότι, «εις την Σύνοδο, αντί της ανέκαθεν κρατούσης αποστολικής και πατροπαράδοτου αρχής, «εις ανήρ, μία ψήφος», ίσχυεν η αρχή μία Αυτοκέφαλος Εκκλησία, μία ψήφος».

Η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος ως ετόνισεν ο Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριάρχης συνήλθεν πρωτίστως για να διακηρύξη αυθεντικώς την μαρτυρίαν «ότι η Ορθόδοξος Εκκλησία είναι η Μία, Αγία, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία ηνωμένη εν τοις Μυστηρίοις και μάλιστα εν τη θεία Ευχαριστία και τη Ορθοδόξω πίστει, αλλά και εν τη Συνοδικότητι». Η Σύνοδος ωσαύτως ηργάσθη επιμελώς και έλαβεν αποφάσεις επί θεμάτων ποιμαντικού χαρακτήρος, ως της θεαρέστου νηστείας και των κωλυμάτων του γάμου, επί θεμάτων κανονικού και διοικητικού ενδιαφέροντος, ως της ορθοδόξου διασποράς και του εκκλησιαστικού καθεστώτος του Αυτονόμου, και τέλος επί θεμάτων σχέσεων της Ορθοδόξου

Εκκλησίας μετά του λοιπού χριστιανικού κόσμου και της αποστολής αυτής στον σύγχρονον κόσμον.

Εξέδωκε προς τον λαόν και τον κόσμον δύο δυνατά θεολογικά κείμενα, ορθοδόξου μαρτυρίας, ήθους και επικαιρότητας, την τε Εγκύκλιον και το Μήνυμα αυτής. Κατετέθη προς όλον τον κόσμον η αγιοπνευματική μαρτυρία της ποθεινοτάτης μητρός μας, Ορθοδόξου Εκκλησίας, επί λίαν επικαίρων και σοβαρών ζητημάτων ως : **α.** Της διακηρύξεως, ως εσημειώθη ανωτέρω, της αυτοσυνειδησίας της αγίας Ορθοδόξου Εκκλησίας ως της Μιάς, Αγίας, Καθολικής και Αποστολικής Εκκλησίας του Χριστού. **β.** Του τονισμού της ποιμαντικής αναγκαιότητας της ιεραποστολής, του επανευαγγελισμού και του πνευματικού αναβαπτισμού των ανθρώπων και εντός της ημετέρας μάνδρας, στα ζωηφόρα νάματα της αγίας ορθοδόξου πίστεως, βιωτής και παραδόσεως, **γ.** Της διατυπώσεως των ορθοδόξων αρχών δεοντολογίας και ηθικής για την αλματωδώς προοδεύουσαν επιστημονικήν και τεχνολογικήν έρευναν, εξικνουμένην σήμερον έως του ιερού μυστηρίου της ζωής, **δ.** Της διαφυλάξεως της ιερότητας του τε μυστηρίου του Γάμου ως εικόνος της αγάπης του Χριστού προς την Εκκλησίαν και του θεσμού της οικογενείας, **ε.** Της οφειλετικής μερίμνης για θέματα χριστιανικής παιδείας και αγωγής των νέων. Η Σύνοδος άρθρωσε λόγον πνευματικόν, υπεύθυνον και φιλόανθρωπον για θέματα ως η παγκοσμιοποίησης, η φρίκη του πολέμου, το φλέγον μεταναστευτικό και προσφυγικό πρόβλημα, οι σχέσεις Εκκλησίας και επιστήμης - Εκκλησίας και πολιτικής, η οικολογική κρίσις, η πτωχεία, η εκκοσμίκευσις, η μοναξιά και ο ατομοκεντρισμός στις σχέσεις των ανθρώπων. Επίσης, η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος ύψωσε φωνήν διαμαρτυρίας για τον ανηλεή εκτοπισμόν και τις διώξεις χριστιανικών πληθυσμών εκ των αρχαίων κοιτίδων τους, εζήτησε προστασίαν του αγαθού της θρησκευτικής ελευθερίας και κατεδίκασεν απεριφράστως τον θρησκευτικόν φανατισμόν, τονίσασα ότι κάθε πόλεμος στο όνομα της οιασδήποτε θρησκείας συνιστά πόλεμον κατ' αυτού του θρησκευτικού γεγονότος. (βλ. Εγκύκλιον και Μήνυμα της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου).

Τελικώς, πολυσέβαστοι Πατέρες, η όποια αξιολογική, με εκκλησιολογικούς, αγιοπνευματικούς και ποιμαντικούς πάντοτε όρους, προσέγγισις της εν Κολυμπαρίω Κρήτης συνελθούσης Αγίας και Μεγάλης Συνόδου επαφίεται στην νηφαλίως και αδεκάστως ενεργούσαν ιστορίαν και κυρίως στην εγρηγορούσαν και ένθεον συνείδησιν του εκκλησιαστικού Σώματος.

Η εν γένει παρουσία και συμμετοχή της Αντιπροσωπείας της Αγιωτάτης Εκκλησίας της Ελλάδος στις εργασίες της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου ήτο θεολογικώς ενδύναμος, αξιοπρεπής, ουσιαστική, παραδοσιακή, στιβαρή, γονίμως παρεμβατική, ενοποιός, ορθοδόξως πολυφωνική και

δημιουργικώς συνθετική, ευέλικτος, ρεαλιστική, φιλάδελφος. Ο Μακαριώτατος Πρόεδρος του ιερού Σώματός μας καθημερινώς σχεδόν συγκαλούσε συσκέψεις όλων των μελών της Αντιπροσωπείας προς εκτίμησιν της πορείας των εργασιών και χάραξιν ενιαίας γραμμής προς υποστήριξιν του γράμματος και του πνεύματος των Θέσεων – Αποφάσεων της Ιεράς Συνόδου της Ιεραρχίας. Ο λόγος ήταν για όλους ελεύθερος και οι τοποθετήσεις απάντων σεβαστές. Ο δρόμος προς επίτευξιν της ομοφωνίας εντός της αιθούσης της Συνοδικής Συνελεύσεως δεν ήτο ούτε εύκολος, ούτε «εστρωμένος πάντοτε με ρόδα», κατά την σχετική αναφοράν και του Παναγιωτάτου Προέδρου του ιερού Συνοδικού Σώματος στην καταληκτική προσφώνησίν του. Υπήρξαν στιγμές και ώρες εντόνου αγωνίας, ψυχικής κοπώσεως και εντόνου προβληματισμού.

Ευχαριστίες θερμές και συγχαρητηρίους προσρήσεις οφείλομεν όλοι οι μετασχόντες της ιεράς και μεγάλης αυτής πανορθόξου Συνάξεως στην φιλοξενήσασαν Αποστολικήν Εκκλησίαν της Κρήτης και κατ' επέκτασιν στο σεπτόν Οικουμενικόν Πατριαρχείον για την υποδειγματικήν, αρχοντικήν και κατά πάντα αρτίαν προετοιμασίαν και υλοποίησιν της απαιτητικής αυτής διοργανώσεως, πανορθόξου και παγκοσμίου βεληνεκούς και ακτινοβολίας.

Κατά λόγον δικαιοσύνης, επίσης, οφείλομεν να ευχαριστήσωμεν και να συγχαρώμεν και τις ιδικές μας Συνοδικές Υπηρεσίες για την κατά πάντα αρτίαν και σχολαστικήν προετοιμασίαν και υλοποίησιν όλων των αφορώντων στην συμμετοχήν της Εκκλησίας μας στην μεγάλην αυτήν πανορθόδοξον διοργάνωσιν. Ο Θεοφ. Αρχιγραμματεύς, οι συναρμόδιες Συνοδικές Υπηρεσίες και άπαντες οι συνεργάτες, κληρικοί και λαϊκοί, της Σ. Ε. επί των Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων ιδιαιτέρως εκοπίασαν και αξίως δικαιούνται των θερμοτάτων ευχαριστιών μας.

Πάνυ ευλαβώς και προς ποιμαντικήν αξιοποίησιν των Κειμένων-Αποφάσεων της εν Κρήτη Αγίας και Μεγάλης Συνόδου (18-26/6/2016) απαντώντες εκ προοιμίου και στο εύλογον ερώτημα, «τι δέον γενέσθαι;», εισηγούμεθα τις παρακάτω προτάσεις, τις οποίες βαθυσεβάστως εμπιστευόμεθα στην ποιμαντορικήν ευθυκρισίαν του ιερού μας Σώματος. Παρίσταται, κατά την ταπεινήν μας γνώμην, ανάγκη:

1. Παραπομπής, μερίμνη της Δ.Ι.Σ., στις αρμόδιες Συνοδικές Επιτροπές των αφορσών σε αυτές σχετικών Αποφάσεων της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου προς νηφάλιον μελέτην, αγιοπατερικήν εμβάθυνσιν, διασαφήνισιν, ποιμαντικήν ωρίμανσιν, ανάλυσιν και αξιοποίησιν (λ.χ. Σ.Ε. Δογματικών και Νομοκανονικών θεμάτων, Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων, Ποιμαντικού Έργου, Θείας Λατρείας, Τύπου κ.τ.λ.). Καθηκόντως, οι εισηγήσεις των

ανωτέρω Συνοδικών οργάνων θα υποβληθούν ακολούθως στην Δ.Ι.Σ. για τα κατ' αυτήν περαιτέρω.

2. Συνεργασίας μετά των Θεολογικών Σχολών της ημεδαπής σε θέματα θεολογικής μελέτης των κειμένων και αξιοποίησεως των αποτελεσμάτων της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου.

3. Ενημερώσεως σε επίπεδον Ιερών Μητροπόλεων πρωτίστως του εφημεριακού κλήρου, των μοναστικών αδελφοτήτων και των αμέσων συνεργατών μας, γενικώς περί της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου και των Αποφάσεων αυτής, και ειδικώς περί των σχετικών Αποφάσεων - θέσεων της Εκκλησίας της Ελλάδος, προς οικοδομήν και αποφυγήν παρερμηνειών. (Προσεκτική μελέτη και αξιοποίησις του σχετικού υλικού, των ψηφισθέντων κειμένων, Εγκυκλίων, του Μηνύματος, επιστημονικών μελετών και αναλύσεων).

4. Πληροφορήσεως, ως ποιμαντικώς οφείλομεν, του πληρώματος της Εκκλησίας της Ελλάδος δι' εκδόσεως ευσυνόπτου και σε κατανοητήν γλώσσαν Εγκυκλίου, ως έπραξεν ήδη η Εκκλησία της Κύπρου, προς οικοδομήν και υπεύθυνον ενημέρωσιν. (Έκδοσις, μερίμνη της Δ.Ι.Σ., του ενημερωτικού φυλλαδίου «Προς τον λαό»).

5. Αναπτύξεως στους κύκλους συμμελέτης, κατηχητικές ομάδες, συνάξεις και ομιλίες των κατά τόπους Ιερών Μητροπόλεων της Εκκλησίας της Ελλάδος, του σκεπτικού, του έργου και των αποτελεσμάτων της Μεγάλης Συνόδου.

6. Παρουσιάσεως εκπομπών από του Ρ/Σ της Εκκλησίας αναφορικώς προς την ιστορίαν, τους σκοπούς και τα αποτελέσματα για το Εκκλησιαστικόν Σώμα, της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου. Προς τούτο θα ηδύναντο να αξιοποιηθούν Ιεράρχες, καθηγητές των Θεολογικών Σχολών, νηφάλιες και συγκροτημένες φωνές.

7. Εμπλουτισμού της σχετικής επισήμου ιστοσελίδος της Εκκλησίας της Ελλάδος με τα ψηφισθέντα κείμενα της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, μελέτες και εμπειριστατωμένες αναλύσεις.

8. Αναθέσεως στην Σ. Ε. επί των Διορθοδόξων και Διαχριστιανικών Σχέσεων σχηματισμού πλήρους και εμπειριστατωμένου αρχείου με παν ό,τι αφορά στην Αγίαν και Μεγάλην Σύνοδον.

9. Τέλος, η Αγιωτάτη Εκκλησία μας θα ηδύνατο, μερίμνη και προνοία της Δ.Ι.Σ., να αναθέσει σε αρμοδίαν ή και σε ειδικήν Συνοδικήν Επιτροπήν την σε βάθος μελέτην και θεολογικήν αποτίμησιν των εκκλησιολογικώς και θεολογικώς τεκμηριωμένων κειμένων που έχουν ήδη γραφεί και εμπεριέχουν είτε θετικές ή και επιφυλακτικές θέσεις για τις Αποφάσεις της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου. Οφείλομεν, ως υπεύθυνοι και φιλόστοργοι Ποιμένες, μετά μεγίστης προσοχής και ποιμαντικής ευαισθησίας να ακούωμεν όλες τις σοβαρές και εποικοδομητικές θέσεις. Το καταστάλαγμα αυτής της μελέτης, που θεωρώ ότι εκφράζει δυνατά ένα Συνοδικόν

ήθος και ποιότητα, μπορεί να βοηθήσει, καταλλήλως αξιοποιούμενον, ουσιαστικώς και την Αγιωτάτην Εκκλησίαν μας και την Πανορθοδοξίαν συνολικώς.

**Μακαριώτατε Δέσποτα,
Τιμιώτατοι Πατέρες και προσφιλέστατοι αδελφοί,**

«Εγώ δε κατά την της Εκκλησίας αξίωσιν τα τε προ της Συνόδου και τα εν αυτή τη Συνόδω (εν Κρήτη) γεγονότα, ως ενήν μοι, διηγησάμενος.... ήδη πέρας επιτίθημι τω συντάγματι, χάριν ομολογών τω Θεώ υπέρ ων αληθώς και αρκούντως είρηταί μοι, ως απομνημονεύσαί τε καλώς και γραφή παραδούναι ταύτα δωρησαμένω, υπέρ δε των ελλιπώς ειρημένων συγγνώμην παρ' υμών αιτών, ως ουκ οίκοθεν, αλλά παρ' αυτής (της Εκκλησίας) παρακληθείς και τη αποφάσει - (αγογγύστως και παρά την ενυπάρχουσαν υποκειμενικήν και αντικειμενικήν δυσκολίαν) - πεισθείς, κατετόλμησα της τοιαύτης συγγραφής... Τούτο δε προσθήσω μόνον τω διηγήματι ως αγαθήν τινα προαναφώνησιν και οιονεί κορωνίδα του λόγου. Ελπίζω εις τα φιλάνθρωπα σπλάγχνα του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, του τω τιμίω αυτού αίματι συστησαμένου την ιδίαν Εκκλησίαν άσπιλον και ακηλίδωτον και διατηρούντος αυτήν μέχρι του νυν καθαράν και ανωτέραν πάσης της κατά καιρούς αναρριπισθείσης λύμης, πέπεισμαι ως ου περιόψεται ο πανοικτίρμων και εύσπλαγχνος την Εκκλησίαν αυτού, αλλά εις την αρχαίαν κατάστασιν στηρίξει και βεβαιώσει κρείττον ή πρότερον...». (Συλβέστρου Συροπούλου. Απομνημονεύματα IB,15-16).

Και τανύν, Πατέρες και αδελφοί, «την γλώσσαν πεδήσας, λύσω την ακοήν» (Αγ. Γρηγόριος Θεολόγος). «Ο λόγος έστω των σοφωτέρων» (ό. π.).

«Τω δε Θεώ χάρις, ότι και τα εξαίρετα δίδωσι και δια των κοινών σώζειν επίσταται»! Σας ευχαριστώ. Εύχεσθε!

† Ο ΣΕΡΡΩΝ ΚΑΙ ΝΙΓΡΙΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΟΣ

Σέρρες, Τετάρτη 23-11-2016